

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Hannele Helinko

PERHETYÖNTEKIJÄ PÄIVÄHOIDOSSA

”Mikä se on ja mitä sellainen oikein tekee?”

Sosiaali- ja terveysala
2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Hannele Helinko
Opinnäytetyön nimi	Perhetyöntekijä päivähoidossa ”Mikä se on ja mitä sellainen oikein tekee?”
Vuosi	2012
Kieli	suomi
Sivumäärä	61 + 5 liitettä
Ohjaaja	Hans Frantz

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa päivähoitohenkilökunnan mielipiteitä päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisuudesta ja työnkuvasta päivähoitoympäristössä sekä luoda ehdotus päivähoidon perhetyön toimintamalliksi Vaasassa. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää kuinka paljon päivähoitohenkilökunta kohtaa työssään sellaisia asioita ja tilanteita, joissa perhetyöntekijä saattaisi olla hyödyksi.

Teoreettinen viitekehys rakentui päivähoidosta, kasvatuskumppanuudesta päivähoidon perhetyön kulmakivenä sekä perhetyöstä ja perhetyöntekijän muotokuvasta. Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen ja toteutettiin kyselytutkimuksena yhden päiväkodin johtajan alaisuudessa olevalle hoitohenkilökunnalle sekä alueen perhepäivähoitajille. Kyselylomake sisälsi pääosin avoimia kysymyksiä, koska haluttiin saada esiin vastaajien aitoja mielipiteitä. Vastaukset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimustulosten mukaan Vaasan kaupungin päivähoitokentällä olisi selkeä tarve päivähoidon perhetyöntekijöille. Perhetyöntekijää tarvittaisiin etenkin perheiden kanssa työskentelyyn sekä päivähoidon henkilökunnan tueksi. Päivähoidossa tehdään myös yhteistyötä monen eri tahon kanssa ja tähän toivottiin perhetyöntekijää koordinaattoriksi. Perhetyöntekijä nähtiin tärkeänä, koska hän vapauttaisi kasvatushenkilökunnan resursseja enemmän lasten kanssa toimimiseen.

ABSTRACT

Author	Hannele Helinko
Title	A Family Worker in Day care “What is a Family Worker and What Does a Family Worker Do?”
Year	2012
Language	Finnish
Pages	61 + 5 Appendices
Name of Supervisor	Hans Frantz

The purpose of this bachelor’s thesis was to find out what kind of opinions the day care personnel have of the necessity of a family worker and the job description of a family worker in day care environment and to create a proposal for a family work model within day care in Vaasa. The research was conducted to determine how much problems or situations day care personnel face at work in which the family worker could help.

The theoretical framework was built around day care, educational partnership as the cornerstone for the family work in day care, family work and the description of a family worker. The research was qualitative and it was carried out with questionnaires for the employees of a day care centre and for family day care providers, which all had the same manager. The questionnaire had mainly open-ended questions because the goal was to get the real opinions of the respondents. The answers were analyzed using content based analysis method.

According to the research results, there is a clear need for a day care centre family worker in the day care field here in the City of Vaasa. A family worker is especially needed to work with the families but also to support the day care personnel. There is also a lot of co-operation with many different partners and according to the respondents, the family worker could be the coordinator between day care and the cooperation partners. The family worker was seen as an important asset because it would release the resources of the personnel to being and working with the children.

Keywords Day care, educational partnership, family work, family worker, modelling

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	PÄIVÄHOITO	10
	2.1 Päivähoidon historia Euroopassa	10
	2.2 Päivähoidon kehittyminen Suomessa	11
	2.3 Päivähoidon perustehtävä	13
3	KASVATUSKUMPPANUUS PÄIVÄHOIDON PERHETYÖN KULMAKIVENÄ	15
	3.1 Vanhemmuuden tukemisesta kasvatuskumppanuudeksi	15
	3.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet	17
	3.3 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen	18
4	PERHETYÖ	22
	4.1 Perhetyön historia	22
	4.2 Perhetyön määritelmä	23
	4.3 Perhetyö vai perhepalvelu?	25
	4.4 Päivähoidon perhetyö.....	26
5	PERHETYÖNTEKIJÄN MUOTOKUVA.....	29
	5.1 Perhetyöntekijän roolikartta.....	29
	5.2 Sosionomi päivähoidon perhetyöntekijänä	31
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	35
	6.1 Aineiston kerääminen ja analysointi	35
	6.2 Tutkimuksen luotettavuus	36
7	TUTKIMUSTULOKSET	38
	7.1 Vastaajien taustatiedot	38
	7.2 Vastaajien näkemys päivähoidon perustehtävästä	39
	7.3 Mitä kasvatuskumppanuus tarkoittaa päivähoidossa?	40
	7.4 Minkälaisia ongelmia hoitohenkilökunta kohtaa työssään?	42
	7.5 Päivähoidon yhteistyökumppanit ja tyytyväisyys yhteistyöhön	43

7.6 Päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisuus	44
7.7 Perhetyöntekijän työnkuva.....	46
7.8 Perhetyöntekijän koulutus pohja.....	47
7.9 Perhetyöntekijä- nimen sopivuus päivähoitoon	48
8 EHDOTUS PÄIVÄHOIDON PERHETYÖN TOIMINTAMALLIKSI.....	50
8.1 Kaikille suunnattu ennaltaehkäisevä perhepalvelu	50
8.2 Perhetyö huolen ilmetessä.....	51
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	53
10 POHDINTA.....	56
LÄHTEET.....	58
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Perhetyöntekijän pääroolit ja alaroolit	s. 29
Kuvio 2.	Vastaajien ammattiala	s. 36
Kuvio 3.	Vastaajien työkokemus	s. 37
Kuvio 4.	Päivähoidon perustehtävä	s. 38
Kuvio 5	Ajatukset kasvatuskumppanuudesta	s. 40
Kuvio 6	Ongelmien kohdistuminen päivähoidossa	s. 41
Kuvio 7	Päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisuus	s. 43
Kuvio 8	Perhetyöntekijän työnkuva	s. 45
Kuvio 9	Perhetyöntekijä- nimen sopivuus päivähoitoon	s. 48
Kaavio 1	Ehdotus päivähoidon perhetyön toimintamalliksi	s. 55
Taulukko 1.	Perhetyön ja perhepalvelun erot	s. 25

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Tutkimuslupahakemus**LIITE 2.** Tutkimuslupa**LIITE 3.** Kysymyslomake**LIITE 4.** Päivähoidon perhetyöntekijän työnkuva vastaajien ajatusten pohjalta**LIITE 5.** Ehdotus päivähoidon perhetyön toimintamalliksi Vaasassa

1 JOHDANTO

Päivätyössäni Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Pohjanmaan piirissä olen vuodesta 2000 asti työskennellyt vaasalaisten lapsiperheiden parissa. Tärkeimpiä yhteistyökumppaneitani ovat olleet varhaiskasvatus ja neuvolat. Tänä aikana olen huomannut perheiden lisääntyneen tuen tarpeen lasten kasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvissä asioissa. Havaintoani on tukenut myös julkinen keskustelu, jossa ilmaistaan huolta sekä vanhemmuudesta että lapsuudesta. Lapsuuden osalta keskustelua käydään lasten ja nuorten pahoinvoinnista, nuorten päihteidenkäytöstä, kouluviihtymättömyydestä sekä masentuneisuudesta. Vilkasta keskustelua on käyty myös lastensuojelun ja mielenterveyspalvelujen lisääntyneestä tarpeesta. Vanhemmuuden osalta taas huomiota on kiinnitetty vanhemmuuden ohenemiseen ja vanhempien neuvottomuuteen sekä lasten hoidon ja kasvatuksen laiminlyöntien seurauksiin. (vrt. Bardy 2001, 13–19.)

Varhaiskasvatus ja etenkin päivähoito on aitiopaikalla tarkasteltaessa tämän päivän vanhemmuutta ja sen haasteita sekä tuen tarvetta. Päivähoidossa ollaan päivittäin tekemisissä perheiden/lasten vanhempien kanssa. Tällöin voidaan luontevasti keskustella päivän asioista ja näin rakentaa luottamuksellista suhdetta vanhempien ja työntekijöiden välillä. Näin päivähoitosta muodostuu myös luonteva vanhemmuuden vahvistamisen kenttä ja tässä päivähoiton perhetyö on oiva työväline.

Varhainen tuki, ongelmien ennaltaehkäisy ja perhetyö ovat menetelmiä vastata palvelutarpeeseen, joka liittyy suoraan perheiden sosiaalisten verkostojen kaventumiseen, perheiden monimutkaistuneisiin elämäntilanteisiin sekä erityispalveluiden tarpeen jatkuvaan kasvamiseen. Perhetyö on työtä lapsiperheessä ja perheen kanssa, se on työtä muuttuneissa perherakenteissa, erillään asuvissa perheissä, monikulttuurisissa perheissä ja erilaisissa perheissä. (Heino 2008, 7.) Perhetyö mielletään usein vain lastensuojeluun kuuluvaksi, mutta yhä useammalla paikkakunnalla perhetyö on tuotu matalamman kynnyksen työmuodoksi joko neuvolantai päivähoiton perhetyöksi. Tämä on hyvä suuntaus ja perheitä hyvin palveleva

ratkaisu, koska se on helposti saavutettavissa normaalien peruspalveluiden yhteydessä.

Keskustelussa Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgårdin kanssa tuli myös ilmi huoli lasten ja perheiden hyvinvoinnista ja lisääntyneestä tuen tarpeesta. Keskusteltiin myös päivähoidon resurssien riittämättömyydestä täysipainoiseen vanhempien tukemisen. Hän näki kiinnostavana tutkimuksen perhetyöntekijän tarpeesta päivähoidossa ja perhetyöntekijän roolin mallintamisen päivähoitokontekstissa. (Gammelgård 2009.) Tämän keskustelun jälkeen valitsinkin suuntaavan harjoitteluni sisällöksi perhetyöntekijän roolin enkä lastentarhanopettajan roolia ja päätin kartoittaa perhetyöntekijän tarvetta päivähoidossa.

Opinnäytetyöni tarkastelee perhetyöntekijän tarpeellisuutta, roolia sekä perhetyön sisältöä varhaiskasvatuksen kentällä. Varhaiskasvatuksesta olen tutkimuksen kohteeksi rajannut varsinaisen päivähoidon (päiväkoti ja perhepäivähoito) ja jättänyt varhaiskasvatukseen kuuluvan avoimen päiväkoti- ja leikkitoiminnan sekä mm. seurakunnan ja järjestöjen tekemän varhaiskasvatustyön tutkimuksen ulkopuolelle. Päämääränä oli myös luoda ehdotus toimintamalliksi päivähoidon perhetyöhön Vaasassa.

2 PÄIVÄHOITO

Päivähoito on osa yhteiskunnan lapsiperheille tarjoamia varhaiskasvatuspalveluja, niitä tarjoavat kunnat, seurakunnat, järjestöt sekä yksityiset palveluntuottajat (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Päivähoitolain 36/1973 mukaan päivähoito tarkoittaa lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana (L19.1.1973/36).

Päivähoitoa ohjataan sekä valtakunnallisella että kuntakohtaisella tasolla. Valtakunnallisesti varhaiskasvatusta ohjaavat lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset, varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sekä varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman perusteet. Kunnallisesti toimintaa ohjaavat kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat, jotka voivat olla osa kunnan lapsipoliittista ohjelmaa sekä kunnan oma tai kuntien yhdessä laatima varhaiskasvatussuunnitelma sekä yksikön varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma, joka on kunnan suunnitelmaa yksityiskohtaisempi. Yksityiskohtaisin on lapsen oma varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma, joka laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 89.)

2.1 Päivähoidon historia Euroopassa

Päivähoidon juuret ulottuvat Euroopassa 1700-luvun loppupuolelle jolloin Englantiin ja Saksaan ryhdyttiin perustamaan lapsille tarkoitettuja sosiaalisia hoitolaitoksia. Laitosten tarve syntyi kun naistyövoiman käyttö lisääntyi teollisen tuotannon ja industrialismin syntyvaiheessa. Nämä varhaiset lastenhoitolaitokset toimivat puhtaasti sosiaalihuollollisista lähtökohdista eivät kasvatuksellisista. (Ojala 1993, 14–15.)

Sosiaalisten laitosten rinnalle perustettiin varsin pian myös asuntoloita työssäkäyvien köyhien äitien vauvojen ja pikkulasten hoitoa varten. Aluksi asuntoloihin perustettiin alle 2-vuotiaiden lastenseimiä. Myöhemmin asuntoloita laajennettiin ja niiden yhteyteen tuli myös 2-6-vuotiaille tarkoitettua laajennettua seimet. (Ojala

1993, 15.) Suomeenkin näitä asuntoloita perustettiin. Tampereella Finlaysonin tehtaan yhteydessä aloitti toimintansa tehdastyössä käyvien vanhempien lapsille tarkoitettu asuntola. (Hänninen & Valli 1986, 20.)

Lasten varhainen kasvattaminen sai 1700-luvulla myös puhtaasti kasvatuksellista kiinnostusta. Englantiin perustettiin ”naistenkouluja” ja Hollantiin ”äidinkouluja”. Näiden luontevana jatkona voidaan pitää Robert Owenin vuonna 1816 Englantiin avaamia ”pikkulastenkouluja”. Nämä toimivat sosiaalisista laitoksista poiketen kasvatuksellisista ja opetuksellisista lähtökohdista. Tällaisia ”pikkulastenkouluja” perustettiin myös Suomeen. Ensimmäiset ”koulut” perustettiin 1840-luvulla Kokkolaan, Helsinkiin ja Tampereelle. (Ojala 1993, 15.)

Varsinainen varhaiskasvatusaateen läpimurto syntyi saksalaisen Friedrich Fröbelin (1782–1852) elämäntyön ansiosta. Hän perusti Saksaan ensimmäiset lastentarhanimiset laitokset, ensimmäisen vuonna 1839. (Ojala 1993, 16.)

2.2 Päivähoidon kehittyminen Suomessa

Suomessa päivähoidon syntyvaiheet ovat 1860-luvulla. Tällöin Uno Gygnaeus (1810–1888) toi Suomeen fröbeliläisen varhaiskasvatusaateen. Hän oli tutustunut lastentarhojen toimintaan sekä lastentarhanopettajien koulutukseen Pohjois- ja Keski-Euroopassa. Suomeen perustettiin ensimmäinen opettajia valmistava seminaari Jyväskylään vuonna 1863. Seminaarin yhteydessä toimivassa mallikoulussa oli Gygnaeuksen ajatusten mukainen tyttökansakoulu sekä lastenseimi ja lastentarha. Seimi oli alle 4-vuotiaille ja lastentarha peräti 4–10-vuotiaille, näin lastentarha kattoi myös alkuopetuksen luokat. (Ojala 1993, 23–24.)

Varsinaisen lastentarhatoiminnan aloitti Hanna Rothmann 1880-luvulla perustaessaan Helsinkiin kansanlastentarhan, jonka toiminnassa yhdistyivät lastentarhan sekä sosiaalinen että pedagoginen tehtävä (Ojala 1993, 26). Myös Vaasaan kansanlastentarhoja perustettiin ja ensimmäinen, Kustaanlinna, perustettiin v. 1898 ja vuoteen 1904 mennessä niitä oli Vaasassa neljä. Kaikki olivat aluksi yksityisten

yhdistysten ylläpitämiä. Kaupungin hallintaan kansanlastentarhat otettiin vuonna 1939. (Ahonpää & Paavola-Kinnunen 1998, johdanto.)

Lastentarhojen määrä Suomessa kasvoi hitaasti aina 1940- luvun lopulle asti. Vuoteen 1930 mennessä Suomessa oli perustettu noin 100 lastentarhaa. Lastentarhojen perustaminen kuitenkin pysähtyi toisen maailmansodan aikana. Sodan päätyttyä alkoi nopea lastentarhojen perustamiskehitys. 1950- luvulla lastentarhoja oli 230 ja 1960- luvun lopulla jo noin 350. (Ojala 1993, 29.)

Suuri edistysaskel päivähoidon kehittämisessä otettiin kun Suomeen saatiin päivähoitolaki (1973/36) vuonna 1973 monivaiheisen keskustelun jälkeen. Sen taustana oli naisten työssäkäynnin lisääntyminen, päivähoitomahdollisuuksien riittämättömyys sekä vaatimukset naisten tasa-arvoisesta osallistumisesta työelämään ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 20.) Tämä laki yhdisti lastenseimet ja lastentarhat päiväkodeiksi ja vahvisti alle kolmevuotiaiden toiminnan kasvatuksellista merkitystä sekä mahdollisti perhepäivähoidon laadullisen kehittämisen samanarvoisena päiväkotihoidon rinnalla (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 188).

Päivähoitolakiin on kuluneina vuosikymmeninä tehty joitakin muutoksia. Vuonna 1983 siihen lisättiin päivähoitoa koskevat yleiset kasvatustavoitteet, jotka ohjeistavat päivähoitoa tukemaan koteja niiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistämään lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä (L 1973/36,§2a). Vuonna 1990 toteutettiin kaikkien alle kolmivuotiaiden lasten oikeus päivähoitopaikkaan ja vuonna 1996 päivähoitolakiin kirjattiin muutos subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta. Nyt vanhemmilla oli vanhempainrahakauden päätyttyä oikeus saada alle kouluikäiselle lapselleen kunnallinen hoitopaikka. Seuraava päivähoidon kehitysaskel otettiin vuonna 2000, jolloin tulivat voimaan Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Nyt kuusivuotiaiden esiopetus määritettiin tavoitteelliseksi toiminnaksi, joka liittyy kiinteästi varhaiskasvatukseen ja alkuopetukseen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 20–21; Vilén ym 2006, 189.)

Vuosina 1979–1990 painotettiin päivähoitoa sosiaalipalveluna perheille, jolloin painottui varsinainen lasten hoidon järjestäminen vanhempien työssäolon ajaksi. Tänä päivänä toimitaan päivähoitossa Varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet julkaistiin vuonna 2003. Sen pohjalta kuntien tulee laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 21.)

Tämän päivän päivähoitokeskustelun painopiste on siis siirtynyt päivähoitosta varhaiskasvatukseen. Tämä kuvaa hyvin nykyistä päivähoiton kehittymisen suuntaa. Sama suuntaus näkyy myös keskustelussa minkä hallinnonalan alle päivähoiton tulisi kuulua. Vuonna 2010 oli hieman yli puolet kunnista sijoittanut päivähoiton opetustoimen alaisuuteen. (Petäjaniemi & Pokki 2010,15, 19.) Vaasa siirsi päivähoiton hallinnon opetustoimen alaisuuteen ensimmäisten kuntien joukossa jo vuonna 2004.

Päivähoito on merkittävästi muuttunut sadan vuoden aikana. Päivähoiton kehittymiseen on vaikuttanut elinkeinorakenteen muuttuminen ja kaupungistumien ja tämän myötä naisten siirtyminen palkkatyöhön kodin ulkopuolelle. Päivähoito on kuitenkin suhteellisen uusi ilmiö eikä kaikilla vanhemmilla välttämättä ole siihen omakohtaista kosketuspintaa kuten koululaitokseen, jonka vanhemmat yleensä ovat läpikäyneet. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 20.)

2.3 Päivähoidon perustehtävä

Jokaisen päivähoitossa työskentelevän on syytä selvittää itselleen mikä on päivähoiton perustehtävä. Tämä siksi, että se selventää ajatuksia siitä kenet mielletään päivähoiton asiakkaaksi, onko se vain lapsi vai laajemmin koko perhe. Tämä puolestaan saattaa vaikuttaa siihen kuinka perhetyön tarpeellisuus päivähoitoympäristössä koetaan.

Suppeasti tulkittuna päivähoiton perustehtävä sisältää lasten hoidon, kasvatuksen ja opetuksen. Nämä ovat päivähoiton ydintehtäviä. Päivähoitossa tehdään kuitenkin myös yhteistyötä niin vanhempien kuin laajan ammattilaisverkoston kans-

sa. Näitä verkostoyhteistyön tahoja ovat mm. neuvolat, puhe- ja toimintaterapia, erikoissairaanhoido, koulu sekä lastensuojelu. Laajemmin tulkittuna perustehtäviin voidaan laskea kuuluvaksi myös vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö sekä lastensuojelun tukitoimi. Tulkitaanpa perustehtävää laajasti tai suppeasti limittyvät sen osa-tekijät toisiinsa eikä osa-alueita voida asettaa tärkeysjärjestykseen, sillä ne painottuvat eri tavoin eri lasten ja perheiden kohdalla. (Koivunen 2009, 11, 17.)

Päivähoitolain kasvatuspykälässä (L 36/1976) vuodelta 1983 mainitaan päivähoitolle kasvatuksellinen ja sosiaalinen tehtävä. Päivähoitopedagogiikkaa kehitetäänkin jatkuvasti enemmän tämän päivän lasten ja perheiden tarpeita vastaavaksi, joustavammaksi palveluksi. Päivähoidon kasvatuksellisen ja sosiaalisen tehtävän välillä on kuitenkin jännitettä joka näkyy keskusteluissa päiväkodin tehtävästä tai toiminta-ajatuksista. (Koivula 2004, 79–80.)

Educare on käsite, joka parhaiten kuvaa tämänhetkistä päivähoitojärjestelmää. Educare muodostuu sanoista Education ja Care giving. Käsitteen mukaan toimintaan ja palveluun sisältyy sekä hoitoa ja kasvatusta että opetusta. Päivähoito sosiaalipalveluna perheille mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin tarjoamalla lapsille hoitopaikan ja huolehtimalla lapsen tarpeista. Päivähoidolla on myös kasvatuksellinen ja opetuksellinen merkitys. Lapsen kasvun ja kehityksen myötä muuttuu myös eri elementtien painottuminen. Pienen lapsen kohdalla painottuvat enemmän hoito ja hoiva ja mitä vanhemmaksi lapsi tulee sen enemmän jalansijaa saa opetus. Kuitenkin kaikki elementit ovat toiminnassa mukana koko ajan. Educare kuvaa myös Pohjoismaisen hyvinvointivaltion varhaiskasvatusmallia, jossa hoito, kasvatusta ja opetus muodostavat kokonaisuuden, jonka keskeisenä pedagogisen toiminnan välineenä on leikki. (Petäjaniemi & Pokki 2010,12; Vilén ym. 2006, 186.)

3 KASVATUSKUMPPANUUS PÄIVÄHOIDON PERHETYÖN KULMAKIVENÄ

Asiakassuhteet päivähoidossa ovat pääasiassa positiivisia ja palkitsevia. Vanhemmat ovat yleensä kiitollisia, kun joku jakaa kasvatusvastuuta heidän kanssaan. Vuorovaikutuksen laatu on kuitenkin muuttunut vuosien varrella. Vanhemmat ovat alkaneet aktiivisemmin osallistua päivähoidon arkeen, tämä on myös lisännyt vaatimuksia ja toiveita. Perheet ovat erilaisia, kuten ovat heidän toiveensakin. Kasvatustyöntekijöille tulee paljon ristiriitaisiakin toiveita, joihin heidän odotetaan vastaavan. (Kiesiläinen 2004, 92.)

Sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset murrokset ovat aikojen saatossa muuttaneet perheen ja päivähoidon tehtäviä sekä niiden järjestelmänmukaisia suhteita. Osana tätä yhteiskunnallista kehityskulkua voidaan nähdä myös kasvatuskumppanuus, joka on muotoutunut vuosien saatossa lasta, lapsuutta, vanhemmuutta, perhettä, päivähoitoa ja varhaiskasvatusta koskevien sosiaali-, perhe-, ja päivähoitopoliittisten uudistusten myötä. (Kekkonen 2012, 27.)

3.1 Vanhemmuuden tukemisesta kasvatuskumppanuudeksi

Päivähoidon kieli on aikaisemmin ollut melko ongelmalähtöistä puhuttaessa lapsesta, perheestä ja vanhemmuudesta, mutta alkoi 2000-luvun alkuvuosina muuttua vanhemmuuden tukemisen- puheesta käytäntöön, jossa korostettiin kasvattajien ja vanhempien keskinäistä kasvatuksellista kumppanuutta. (Kekkonen 2012, 21.)

Kasvatuskumppanuus on käsitteenä varsin nuori suomalaisessa päivähoidossa. Päivähoidon ja perheen välinen yhteistyö kirjattiin Suomessa ensimmäisen kerran kasvatuskumppanuudeksi vuonna 2002. Tällöin laadittiin Valtioneuvoston periaatepäätös Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Kumppanuus perheiden ja päivähoidon suhteiden pohjana on käänteentekevää kotien kasvatustyön tukemisessa. Kumppanuuskäsite on muodostunut historian saatossa, sillä eri aikakausina on ollut erilaisia nimityksiä perheen ja päivähoidon yhteistyölle. On pu-

huttu vanhempainvalistuksesta, vanhempainkasvatuksesta, perhelähtöisyydestä, kasvatusyhteistyöstä ja nyt siis kasvatuskumppanuudesta. (Kekkonen 2012, 22.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) todetaan kasvatuskumppanuudesta seuraavasti: ” Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa.” Jotta tähän päästään täytyy ensin syntyä keskinäisen luottamuksen, toistensa kunnioittamisen sekä tasavertaisuuden ilmapiiri. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Kasvatuskumppanuus on lapsen tarpeista lähtevää ja siinä yhdistyvät vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset. Näin saadaan luotua parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Kasvatuskumppanuudessa on myös kysymys kasvatustehtävän konkreettisesta organisoinnista ja sopimisesta molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Henkilöstön vastuulla on toimia siten että perhekohtainen kasvatuskumppanuus sisällytetään alusta alkaen luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Päivähoidon ammattilaiset sekä lasten vanhemmat ovat molemmat kasvatusasioiden asiantuntijoita. Asiantuntijuus vain perustuu eri näkökulmiin. Ammattilaisten asiantuntijuuden taustana on koulutus ja työkokemus kun taas vanhempien asiantuntijuus perustuu kokemukseen omasta lapsesta. (Vidén 2007, 107.) Molemmat osapuolet myös edustavat vanhemmuuden kulttuurisia, omalle sukupolvelleen tyypillisiä käsityksiä, uskomuksia ja tapoja. Siksi työntekijän on hyvä tunnistaa oma paikkansa vanhemmuuden sukupolvisessa, kulttuurisessa ketjussa. Näin hän pystyy parhaiten jakamaan kasvattajuutta ja antamaan tukea vanhemmille. (Kekkonen 2004, 84.)

Kasvatuskumppanuus velvoite on päivähoidossa otettu vastaan ristiriitaisin tuntein. Kumppanuusajattelun ydin, vanhempien osallisuus ja entistä tietoisempi ja tavoitteellisempi tukeminen, herättää hämmennystä onko työn kohteena lapsi, perhe vai molemmat. Yhteistyön lisäämisen on nähty hämärtävän päivähoidon

perustehtävän. Perhetyön nähdään heikentävän pedagogiikkaa ja tuovan liikaa vastuuta koko perheen tukemisesta. Toisaalta kuitenkin ohittamattomana nähdään vanhempien ainutlaatuinen ja ensisijainen asiantuntijuus oman lapsen asioissa. On tiedostettu, että työntekijät tarvitsevat työhönsä vanhempien tietoa omasta lapsestaan. Parhaimmillaan lapsi saa kokea turvallista jatkuvuutta kodin ja päivähoidon välillä, mutta pahimmillaan turvattomuutta ja hämmennystä sen vuoksi että vanhemmat ja päiväkodin kasvattajat vähättelevät ja mitätöivät toisiaan. (Mikkola & Nivalainen 2011, 11–12.)

3.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kasvatuskumppanuudessa keskeisinä periaatteina ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus sekä dialogisuus. Näiden periaatteiden toteutuminen on edellytyksenä toimivalle vuorovaikutussuhteelle. Toimiva vuorovaikutus puolestaan on edellytys hyvälle perhetyölle. Näin ollen kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet toimivat myös perhetyön kulmakivinä.

Vuoropuhelussa keskeistä on kuuntelu ja etenkin toisen kuuleminen. *Kuuleminen* voidaan nähdä pikemminkin suhteena toiseen ihmiseen kuin taitona. Kuuleminen edellyttää aina läsnäoloa, jolloin asetutaan kuulemaan toisen ihmisen asiaa, ajatuksia ja puhetta. Kuunneltava kokee tällöin kuuntelun aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Onnistuakseen aito kuuntelu vaatii turvallisen ja myönteisen ilmapiirin. (Kaskela & Kekkonen 2007, 33.)

Kunnioitus on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä sellaisena kuin tämä on. Arvostus ilmenee ajatuksina ja sitä kautta myös tekoina. Avoimuus, rehellisyys ja myönteisyys ovat tärkeitä välineitä arvostuksen osoittamisessa. Kunnioittavan suhteen luominen on haaste erilaisten arvomaailmojen kohdatessa, sillä ihmiselle on aina helpompi hyväksyä asiat, jotka ovat lähellä hänen omaa toimintatapaansa. Kuuntelun kautta opitaan hyväksymään ja kunnioittamaan toista ihmistä. (Kaskela & Kekkonen 2007, 34.)

Luottamuksen syntymiseen tarvitaan aina aikaa ja se rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamus rakentuu päivähoitossa useimmiten lapsen ja päivähoiton kasvattajan suhteen kautta. Herkkä suhde lapsen ja kasvattajan välillä herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuutta lapsen hyvästä hoidosta. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa myös vanhempien kokemus osallisuudesta päivähoitossa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvissä asioissa. Tärkeää on päivittäinen, arkinen vuoropuhelu lapsen asioista sillä se luo perustan luottamukselle ja mahdollistaa yhteisen ymmärryksen lapsesta. (Kaskela & Kekkonen 2007, 36.) Perhetyöntekijä joutuu panostamaan luottamuksen syntymiseen vanhempien kanssa, sillä hänellä ei ole niin paljon päivittäisiä luontevia kohtaamisia vanhempien kanssa kuin hoitohenkilökunnalla.

Neljäs periaate toimiva *dialogi* on haastava. Dialogin ydin on kuuleminen, sillä aito vuoropuhelu syntyy vain kuulevassa suhteessa. Dialogi on tasa-arvoista puhetta, jossa molempien osapuolten tietämys on yhtä merkityksellistä ja arvokasta. Dialogista vuoropuhelua kannatteleva kuulemisen ja kunnioituksen kokemus mahdollistaa osapuolille suorapuheisuuden ja rehellisyyden sekä eri mieltä olemisen. (Kaskela & Kekkonen 2007, 38.)

Nämä neljä periaatetta on pidettävä koko ajan mielessä päivähoiton perhetyötä tehtäessä. Toimiva vuorovaikutus perheen kanssa on onnistuneen perhetyön edellytys. Asiakkaan kuulemisen ja kuuntelun taito on tärkeää, luottamus ei rakennu hetkessä, mutta siinä auttaa mikäli asiakas kokee, että häntä arvostetaan, kunnioitetaan ja kuunnellaan oman perheensä elämän asiantuntijana.

3.3 Kasvatuskumppanuuden rakentuminen

Kasvatuskumppanuuden perustana on lapsen ja vanhemman välille varhaisina vuosina rakentuva kiintymyssuhde. Tätä vanhemman ja lapsen suhteen ensisijaisuutta vanhemmat ja työntekijät kasvatuskumppanuudessa tukevat omalla toiminnallaan. Päivähoitossa lapsi rakentaa perheen ihmissuhteiden rinnalle uusia (*omia*) suhteita häntä hoivaaviin kasvattajiin ja toisiin lapsiin. Päiväkotiympäristö on tapahtumiseen ja ihmisineen tärkeä osa lapsen päivittäistä arkea. Siksi kump-

panuussuhteessa on tärkeää kiinnittää huomiota myös vuorovaikutukseen joka syntyy lapsen ja kasvattajan sekä kodin ja päivähoidon välille. (Kaskela & Kekkonen 2007, 5.) Päivähoidon perhetyön näkökulmasta tärkeää on kumppanuuden muodostuminen kodin ja päivähoiton välille. Yhteistyön tehokkuus riippuu kasvattajan/perhetyöntekijän ja vanhemman välille muodostuvasta suhteesta. Ihanteellinen suhde on kumppanuus, jonka edellytys on, että osapuolet työskentelevät yhdessä. Samoin kumppanuus edellyttää yhteisiä tavoitteita, jotka myös neuvotellaan yhdessä. Kumppanuus perustuu molemminpuoliselle kunnioitukselle, jossa kumppanit hyväksyvät toistensa samanarvoisen merkityksen. (Davis 2010, 42–43.)

Lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että hoitopaikan aikuisilla ja lapsen vanhemmilla on toimiva, luottamuksellinen suhde. Suhde ei rakennu itsestään ja sen tähden päivähoiton aloitukseen on erityisesti kiinnitettävä huomiota. Tässä vaiheessa vanhemmat haluavat rakentaa toimivaa suhdetta ja he suhtautuvat yleensä myönteisesti ja odottavin mielin tulevaan hoitopaikkaan. Ellei hoidon aloitusvaiheessa panosteta hyvän vuorovaikutussuhteen syntymiseen, alkaa suhteen muodostus itsestään. Tällöin ongelmaksi saattaa muodostua se, että suhde alkaa toimia hyvin sellaisten vanhempien kanssa, jotka ovat avoimia ja helposti lähestyttäviä, mutta jää vaisummaksi hiljaisten ja hankalammin lähestyttävien vanhempien kanssa. (Munter 2001, 48–49.) Vaasassa on otettu käyttöön omahoitaja käytäntö ja kotikäyntien tekeminen lapsen kotiin ennen lapsen hoitoon tuloa. Tämä on hyvä käytäntö kasvatuskumppanuutta ajatellen, sillä nyt perheillä on yksi hieman ”läheisempi” hoitaja lapsen ryhmässä, jonka kanssa asioiden hoitaminen on ehkä helpompaa. Olisi hyvä mikäli päivähoiton perhetyöntekijä voisi olla työparina näillä kotikäynneillä ja perheet saisivat heti luontevan tutustumismahdollisuuden työntekijään ja tuen tarpeen ilmaantuessa yhteydenotto olisi helpompaa.

Lapsi on aina osa perhettään, siksi olisikin tärkeää, että työntekijät tarkastelisivat lapsen kotia ja sen kulttuuria laajemmin. Tämä auttaisi ymmärtämään paremmin vanhempien poikkeaviakin toimintatapoja, toiveita ja odotuksia. (Kiesiläinen 2001, 264.) Yhteistyöhön perheiden kanssa, vaikuttaa aina näkemys perheestä ja

perheen merkityksestä yhteiskunnassa. Työntekijän tuleekin pohtia omaa perhekäsitystään ja niitä tekijöitä, jotka hänen elämänsähistoriassaan ovat nämä käsitykset muodostaneet. (Rantala 2002, 11.)

Vanhempien luottamus päivähoidon ja sen työntekijöihin rakentuu niistä jaetuista tarinoista, joissa lapsi on keskipisteenä. Arkiset kokemukset, tapahtumat ja pohdinnat lapsen päivästä ovat niitä palasia, jotka auttavat rakentamaan kokonaisemman kuvan lapsesta. Vanhemmat haluavat kuulla päivän kuulumisten lisäksi erityisesti sen kuinka työntekijä on nähnyt ja kohdannut juuri minun lapseni. Päivittäiset kohtaamiset ja keskustelut lapsesta kasvattavat luottamusta ja kasvatuskumppanuutta vanhemman ja työntekijöiden välillä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 23.)

Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on vanhempien näkemysten ja mielipiteiden saaminen alusta asti osaksi lapsen varhaiskasvatuspolkua. Tässä vanhempien kuuntelu ja kuuleminen nousevat entistä tärkeämpään asemaan. Ensiarvoisen tärkeä on vanhemman ja päiväkotihenkilökunnan ensitapaaminen ja lapsen tutustumisjakso päivähoidon, tällöin luodaan pohja myöhemmälle suhteelle. (Kaskela & Kekkonen 2007, 13.) Vanhempien ensimmäiset kokemukset henkilökunnan vuorovaikutustaidoista seuraavat mukana seuraavissa kohtaamisissa ja huonosti alkanut suhde voi vaikeuttaa tulevaa yhteistyötä (Kiesiläinen 2001, 265).

Kodin ja päivähoidon yhteistyö voi muuttua toimimattomaksi silloin kun vanhempien ja päiväkotihenkilökunnan kasvatusnäkemykset lapsen perustarpeista eroavat, eikä yhteisymmärrystä löydetä (Kaskela & Kekkonen 2007, 12). Lastentarhalehdessä 4/2003 Maarit Alasuutari toteaa, että vanhempia voi parhaiten tukea neuvottelevalla asenteella. Mikäli vanhemmat kokevat ammattikasvattajien syylistävän, yhteistyö yleensä pysähtyy. Vaikka ammattikasvattajalla on koulutuksellista ja kokemuksellista tietoa lapsen asioista, hän ei koskaan voi tavoittaa tämän elämän kokonaisuutta. Vanhemmilla taas on kokemuksellinen tieto jokapäiväisestä elämästä. Olisi tärkeää, että vanhemmat luottaisivat itseensä eivätkä asettaisi itselleen liian kovia vaatimuksia. Vanhemmuus on tärkeä ja iso osa aikuisen ihmi-

sen minuutta. Ammattikasvattajien tulisi työssään muistaa, että kun vanhempi kokee, että hänen näkemyksensä kasvattajana hyväksytään, kokee hän arvostusta vanhempana, kasvattajana ja kasvatuskumppanina. (Friman 2003, 57.)

Mikäli päivähoiton perhetyötä tehdään lapsen kotona, on kasvatuskumppanuus konkreettisempaa kuin päiväkodissa tapahtuva. Päiväkodissa kasvatuskumppanuus toteutuu lähinnä keskustelun tasolla, mutta perhetyössä lapsen kotona kumppanuus näkyy toiminnan tasolla tilanteissa, jossa molemmat asiantuntijaosapuolet ovat läsnä. Tarkoituksena on että perhetyöntekijä toimii yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen kasvatustehtävässä. Tällöin kumppanuuden kannalta keskeisiä ovat käsitykset perheen vahvuuksista ja heikkouksista. Perusajatus perhetyössä on, että vahvuuksien löytäminen ja niiden vahvistaminen lisää perheen omaa toimintakykyä. (Järvinen, Lankimo, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 97–101.) Kasvatuskumppanuudessa kasvattajan asiantuntemus säilyy, mutta erityistä huomiota kiinnitetään tapaan jolla kasvattaja antaa osaamisensa, tietonsa ja taitonsa vanhempien ja lasten käyttöön (Kaskela & Kekkonen 2007, 19).

Peruskysymys on kuinka päivähoitossa tulkitaan perheiden erilaiset lapsen kasvatukseen, hoitoon ja oppimiseen liittyvät arvot, asenteet, huolet ja tuen tarpeet. Katsotaanko ne perheiden osaamattomuudeksi, vajavuudeksi, heikkoudeksi tai pärjäämättömyydeksi vai perheiden yksilöllisiksi kasvatustehtävän ilmaisuiksi ja omaa lasta ja hyvää lapsuutta koskevan asiantuntemuksen vahvistamisen avoimiksi yhteistyöaloitteiksi. Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä jatkuvana neuvotteluna yksityisen perheen ja julkisen palvelutoiminnan välisestä rajapinnasta ja siitä missä kulkee kodin ja päivähoiton jaetun kasvatusvastuun raja. (Kekkonen 2012, 32.)

4 PERHETYÖ

Perhetyö ammatillisena käytäntönä ei ole yhtenäinen vaan sen tavoitteet ja tehtävät sekä toimijoiden keskinäiset velvollisuudet vaihtelevat kulloisenkin toimintaympäristön mukaan. Perhetyön sisältö voi olla lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamista, vanhemmuuden tukemista, perheen arjen ja rutiinien hallintaa, perheen voimaannuttamista uusissa elämäntilanteissa sekä vuorovaikutustaitojen tukemista ja sosiaalisten verkostojen laajentamista. Työmuotoina voivat olla perhetapaamiset, kotikäynnit, keskustelut, kerhot ja leirit sekä perhekuntoutus. (Kekkonen 2012, 39.)

4.1 Perhetyön historia

Suomalaisessa yhteiskunnassa on perheistä huolehdittu vuosikymmenten aikana eri tavoin perusteltuna ja monenlaisin toimintamuodoin. Tämän päivän monimuotoinen perhetyö on syntynyt lastensuojelun ja kotipalveluiden historiallisen kehityksen tuloksena. Samoin perhetyön muotoutumiseen ovat vaikuttaneet suomalainen neuvolatyö ja päivähoiton syntyminen mahdollistamaan naisten työssäkäyntiä sekä koulujen oppilashuollon kehittyminen. (Järvinen ym. 2007, 51.)

Perhetyön alkujuuret löytyvät kirkollisesta vaivaistyöstä ja maallisesta hyväntekeväisyystyöstä, joita toteutettiin vailla ammatillista koulutusta. Kansalaisjärjestöt ovat myös myötävaikuttaneet perhetyön syntyyn. Mannerheimin Lastensuojeluliitto käynnisti sotien jälkeen Suomessa ensimmäiset kodinhoitajatyön kurssit. Silloisen kodinhoiton tarkoituksena oli tarjota varattomien, monilapsisten perheiden äideille valistusta kodin ja lasten hoidossa sekä konkreettista työapua. (Reijonen 2005, 8.) Samaan aikaan Väestöliitto koulutti kotisisaria. Myöhemmin nämä koulutukset yhdistettiin ja niistä muodostettiin kunnallinen kodinhoitajan ammatti. (Nätkin & Vuori 2007,12.)

Idea perhetyöstä tuli Ruotsista. Mannerheimin lastensuojeluliitto ja sosiaalhallitus käynnistivät vuonna 1976 tehostetun perhetyön kokeilun, jossa kehitettiin mene-

telmiä moniongelma-perheiden kotipalveluun. Perheitä opastettiin lasten- ja kodinhoidossa ja heitä myös rohkaistiin vuorovaikutukseen ympäristönsä kanssa. Työmuoto levisi nopeasti ja 1980-luvulla sitä tarjosi 80 kuntaa. Samanaikaisesti kodinhoitajan tehtävät alkoivat muuttua konkreettisista kodinhoitotehtävistä työksi, jossa perheen kanssa keskustellaan ja perhettä autetaan ottamaan vastuuta omasta elämästään. (Reijonen 2005, 8–9.)

Vuoden 1983 lastensuojelulaki, jossa korostettiin avohuoltoa ja perhekeskeisyyttä, oli myös askel perhetyötä kohti. Suuri askel perhetyön saralla otettiin 1990-luvulla, jolloin lastenkoteja muutettiin perhetukikeskuksiksi ja muutenkin kehitettiin avohuoltoa. (Hovi-Pulsa 2008, 116.)

Vuonna 2008 voimaan tullut uusi lastensuojelulaki korostaa entisestään avohuollon merkitystä ja nyt perhetyö mainitaan myös lakitekstissä. Laki ei kuitenkaan määrittele perhetyötä, mutta asettaa kunnille velvollisuuden järjestää sitä. Lastensuojelulaissa perhetyö kuuluu ehkäisevään lastensuojeluun. (Reijonen 2012.)

Lastensuojelun perhetyön rinnalle on 2000-luvulla mm. erilaisten hankkeiden kautta kehitetty matalan kynnyksen perhetyötä. Peruspalveluihin, kuten neuvolaan ja päivähoitoon, on palkattu perhetyöntekijöitä. Yhteistyökumppaneina ovat myös yhä useammin kolmannen sektorin toimijat.

4.2 Perhetyön määritelmä

Perhetyötä ei ole laissa määritelty, eikä sille myöskään ole olemassa tarkkaa määritelmää. Laajasti määritellen perhetyötä on kaikki perheiden kanssa tehtävä työ. Perhetyötä tehdään sosiaalityössä, neuvoloissa, päivähoidossa, kotipalvelussa sekä seurakunnissa ja järjestöissä. Perhetyö voi tarkoittaa erilaisia työmuotoja kuten perhetapaamisia, kotikäyntejä, keskusteluja, kerho- ja leiritoimintaa sekä perhekuntoutusta. (Vilèn, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Seppänen, P, Seppänen S, Tapio 2010, 24–25.) Perhetyötä määritellään mm. organisoinnin, paikan, sisällön ja menetelmien mukaan. Kaikilla näillä määrittelytavoilla ongelmaksi muodostuu, että samansuuntaista perhetyötä toteuttavat eri kentillä olevat tahot. Perhetyön

ryhmittely on vaikeaa eikä sitä pysty toteuttamaan yksiselitteisesti. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 10–13.)

Teoksessa *Perhetyön tieto* (2007) Nätkin ja Vuori määrittelevät perhetyön seuraavasti:

”perhetyö on kaikkea sellaista ammatillista tai joskus maallikkovoimin tehtävää työtä, jonka kohteena ja asiakkaina ovat perheet ja niiden jäsenet yhdessä tai erikseen. Työtä tehdään perheiden hyvinvoinnin nimissä ja sitä ohjaa huoli perheiden ongelmista.” (Nätkin & Vuori 2007, 7.)

Parhaimmillaan perhetyö on sitä, että perheeseen syntyneeseen avuntarpeeseen pystytään osoittamaan apua. Mikäli perhe ottaa avun vastaan syntyy heille myöhemmin tunne omien voimavarojen vahvistumisesta ja omillaan toimeen tulemisestä. (Uusimäki 2005a, 106.)

Perhetyötä motivoi huoli perheestä ja erityisesti lapsista. Huoli rakentuu tiedolle perheitä uhkaavista riskeistä ja ongelmista sekä tiedolle siitä miten hyvä ja tavallinen perhe toimii. Huolen käsite on laajempi kuin sosiaalinen ongelma, haitta tai riski. Huolen käsite sopii perhetyöhön koska sen viritys on positiivinen ja eri toimijoita yhteen kutsuva. (Nätkin & Vuori 2007,18.)

Perhetyön haasteeksi voidaan jatkossa nähdä moniammatillisuus ja yhteistyö. Moniammatillisuuden esteenä on todettu olevan tiedon puute, asiantuntijakeskeisyys, toiminnan pirstaleisuus sekä suvaitsemattomuus. Vanhemmat näkevät perhetyön parhaimmillaan emotionaalisenä ja tiedollisena tukena ja ammattihenkilöt puolestaan kumppanuutena ja voimaantumisen tukemisena. Perhetyön kehittymiseen vaikuttavat positiivinen asennoituminen, joka ilmenee myönteisenä ilmapiirinä ja valmiutena muutokseen. Kehittymiseen vaikuttaa myös keskusteleva kulttuuri, joka ilmenee keskustelutaitona sekä tietoisuutena asioista. (Heino 2008, 36.)

4.3 Perhetyö vai perhepalvelu?

Perhetyötä voidaan jaotella käsitteellisesti myös sen mukaan onko kyseessä perhetyö vai perhepalvelu. Ne eroavat toisistaan työtapojen ja -muotojen sekä perhe- ja ongelmatilanteiden huolen asteiden suhteen. Perhetyötä katsotaan tehtävän silloin kun perheeseen tehdään interventioita eli ulkopuoliset puuttuvat tai vaikuttavat perheen elämään tai sen toimintaan. Perhepalveluksi mielletään pelkkä perheen tukeminen ilman suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. (Uusimäki 2005b, 33.)

Perhetyön toimintatavoille yhteistä on työskentely koko perheen, sen kaikkien jäsenten, kanssa sekä moniammatillinen, saumaton yhteistyö muiden tahojen kanssa. Perhe on kokonaisuus, johon jokainen sen jäsen vaikuttaa. Siksi myös perhetyön tavoitteet ovat jokaisessa perheessä omanlaisensa, mutta päämääränä kaikissa tapauksissa on perheen voimaantuminen selviämään ilman ulkopuolisia tukitoimia. Perhetyö onkin onnistunutta silloin kun se voidaan päättää perheessä. (Reijonen 2005, 10–11.)

Seuraavaan taulukkoon on koottu tiivistetysti perhetyön ja perhepalvelun pääasialliset eroavuudet

Taulukko 1 Perhetyön ja perhepalvelun erot (Uusimäki 2005b, 35)

PERHETYÖ	PERHEPALVELU
tavoitteellisuus	asiakaslähtöisyys
suunnitelmallisuus	perhe hakee itse
tehdään jotain, puututaan johonkin perheessä	vapaaehtoisuus
vaikutetaan tietoisesti perheeseen	sisältää kumppanuuden, yhteistyön,
usein perhe ohjataan perhetyöhön muualta	perheen huomioimisen
perhe jopa "pakotettua" perhetyöhön, veloitettua	palvelua vastaanotetaan
tiedetään mihin pyritään, mitä työltä halutaan	ei välttämättä selkeää, tarkkaa sisältöä
mikä on tavoite	tai taivoitetta
haitan tai ongelman korjaamista ja poistamista	hyvinvoinnin edistäminen
	osittain ekstra perheelle, ei välttämätöntä perheen hyvinvoinnille, mutta edistää sitä

Perhetyön keskeinen kysymys on erottaa ennalta ehkäisevä, kaikille avoin perhepalvelu ja tarkasti suunnattu interventio toisistaan. Kiistakysymyksiksi nousevat:

kuinka paljon perheitä pitäisi palvella, kuinka paljon perheen elämään saa puuttua ja pitääkö palvelua järjestää kaikille tai vain erityisryhmille. (Nätkin & Vuori 2007, 17.) Päivähoidon perhetyön tulisi olla enemmän perhepalveluun kuuluvaa työtä, joka suunnataan kaikille perheille ja sisältää voimakkaan ennaltaehkäisevän työn luonteen. Mutta mukana on myös Perhetyö- otsikon alle kuuluvaa interventiota perheen elämään.

Perhepalvelun käsitettä ei juurikaan käytetä, vaikka toiminnassa on kyse perheen huomioon ottamisesta tai yhteistyöstä sen kanssa. Perhetyön ja perhepalvelun erottaminen saattaisi myös vähentää asiakkaiden pelkoja, kun korjaava perhetyö, joka liittyy voimakkaasti huostaanottoihin, erotettaisiin omaksi alueekseen. (Uusimäki 2005a, 77.)

4.4 Päivähoidon perhetyö

Perhetyö päivähoidossa on vielä uutta ja usein se mielletään usein samanlaiseksi kuin lastensuojelun perhetyö, sillä lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja perhetyöntekijät ovat olleet päivähoitoväen yhteistyökumppaneita jo pitkään. Kuitenkin perhetyö päivähoidossa voi sisältää muutakin kuin varsinaista perheiden kotona tapahtuvaa työtä. Päivähoidossa on 2000-luvulla ollut useita perhetyöhön liittyviä hankkeita, joissa työmuotoina olivat mm. perheryhmät ja -illat, keskustelut, kotikäynnit, omahoitajuuskäytännöt, vanhemmuuden tukeminen sekä moniammatillisuuden ja alueellisten palveluverkostojen kehittäminen (vrt. Kekkonen 2012, 39).

Päivähoidon perhetyö on osa varhaiskasvatuspalveluja. Se yhdistää päivähoidon keskeiset elementit ja yksilöllisen perhetyön. Työn lähtökohtana on huoli lapsen hyvinvoinnista. Tämä huoli on voinut syntyä joko päivähoidossa tai lapsen kotona. Perhe tulee tärkeäksi yhteistyökumppaniksi lapsen kautta. Perhetyön tavoite on tukea lasta ja perhettä varhaisessa vaiheessa ennen kuin ongelmista muodostuu lumipalloefektin lailla vaikeampia. (Järvinen ym. 207, 40–41.) Päivähoidon perhetyön asiakkaaksi tullaan useimmiten päivähoidon kautta, mutta myös perheiden oman yhteydenoton tai esim. muun yhteistyökumppanin tai moniammatillisen tiimin kautta.

Vaikka päivähoitolainsäädännössä päivähoidon yhtenä tehtävänä on kotien kasvatustyön tukeminen, ei lapsen koti ole juurikaan konkretisoitunut kasvatusyhteistyön paikkana suomalaisessa päivähoitossa. Vasta 2000-luvulla ryhdyttiin Suomessa kehittämään lapsiperheiden peruspalveluissa, kuten päivähoitossa, vanhemmuuden tukemisen muotoja. Tällöin päivähoitoon palkattiin ensimmäiset omat perhetyöntekijät, vanhempia neuvottiin lasten kasvatuksessa ja heille järjestettiin erilaisia vanhempainkursseja. (Kekkonen 2012, 38–39.)

Perhetyön yleiseksi tavoitteeksi määritellään vanhemmuuden tukeminen ja siinä keskiössä on lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen. Vanhemmuuden keskeisiksi kysymyksiksi nousevat näin lapsen tarpeet ja hyvinvointi. Toiminnan kohteena onkin usein lapsen ja vanhemman välinen suhde sekä perhedynamiikka. Se miten perhe toimii arjessa, millaiset roolit perheessä vallitsevat, kuinka arki sujuu ja kuinka perhe arjessaan jaksaa. Päämääränä on vanhemmuus, jossa lapsen tarpeisiin vastataan riittäväällä tavalla, siten että lapsen tarpeet ovat vanhemmalle tärkeitä ja ymmärrettäviä. (Myllärniemi 2007, 7.)

Ennaltaehkäisevän työn ja työotteen lisäämisestä puhutaan paljon. Tässä työssä keskeisiä toimijoita ovat peruspalvelut: neuvola, päivähoito ja koulu. Näiden tahojen pitäisi toimia perheiden hyvinvointia ja terveyttä edistävästi. Peruspalvelut ovat myös avainasemassa perheiden tuen tarpeen tunnistamisessa ja tuen piiriin ohjaamisessa. Varhaisen tuen näkökulmasta ehkäisevää perhetyötä tarvitaan erityisesti neuvoloihin, päivähoitoon, leikkipuistotyöhön ja kouluihin, sillä niissä tavoitetaan lapsiperheistä suurin osa. (Myllärniemi 2007, 9–10.)

Valtakunnallinen PERHE-hanke (2005–2007) loi perustaa lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön palvelurakenteiden vahvistumiselle. Samalla perhetyön käsite laajeni lastensuojelun perhetyöstä peruspalvelujen perhetyöhön: neuvolaan, päivähoitoon ja kouluun. Silloin kun perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana ja hakeutuu omatoimisesti tai peruspalvelujen ohjaamana esim. seurakunnan tai järjestöjen perhepalveluiden piiriin, määrittävät vertaisryhmätoiminta ja perhetyö lastensuojelulain tarkoittamaksi ehkäiseväksi

lastensuojeluksi. Heino (2008) ehdottaakin, että puhuttaessa peruspalvelujen perhetyöstä käytettäisiin nimitystä perhepalvelu, mutta mikäli perhetyö-nimitystä halutaan käyttää olisi selkeää liittää siihen määre neuvolan perhetyö, päivähoiton perhetyö tai koulun perhetyö. (Heino 2008, 37–39.)

Turun seudulla toimineessa Kasvuturve-projektissa (2001–2003) todettiin, että perheiden tukemisen sijoittamisessa päiväkotiin olevan paljon myönteistä. Tukea voitiin tarjota nopeasti ja joustavasti ja tuen hakemiseen on ollut matala kynnyks. Keskustelujen myötä perheiden arki on saatu sujuvammaksi ja perheet ovat toimineet rakentavammin pulmiensa kanssa. Parasta on ollut kuitenkin vanhempien osoittama lasten tarpeiden arvostaminen ja elämänvalintojen tekeminen niiden pohjalta. (Lyyra–Salmela 2004, 25–26.)

Huomiota kannattaa kiinnittää siihen kuinka perhetyö sulautetaan osaksi peruspalveluja, kuten päivähoitoa. Liiallinen perhetyön korostaminen saattaa saada perheet pelkäämään leimautumista, siksi onkin tärkeää, että päivähoiton perhetyössä ylläpidetään ennaltaehkäisevää työtettä. Kaikille perheille suunnattu toiminta onkin oleellinen osa päivähoiton perhetyötä. (Lyyra–Salmela 2004, 26.)

5 PERHETYÖNTEKIJÄN MUOTOKUVA

Kuluvalla vuosituhannelle on ryhdytty puhumaan yhä enemmän moniammatillisesta yhteistyöstä ja työotteesta. Uusia ammattinimikkeitä on myös syntynyt, yksi näistä on perhetyöntekijä. Perhetyöntekijöitä on enimmäkseen lastensuojelussa, mutta yhä useammin kunnat ovat palkanneet perhetyöntekijöitä myös neuvoloihin sekä päivähoitoon. Kyseessä on vielä nuori ammattiryhmä ja siksi työnkuvaukset ja tehtävämääritykset ovat vielä hyvin kirjavia. Työkäytännöt ovat syntyneet niistä tarpeista, joita kulloinkin on ollut. Useimmiten tarve on kuitenkin ollut perheen tukeminen heidän omassa lähiympäristössään, arjessa mukana eläminen. (Reijonen 2005, 7.)

5.1 Perhetyöntekijän roolikartta

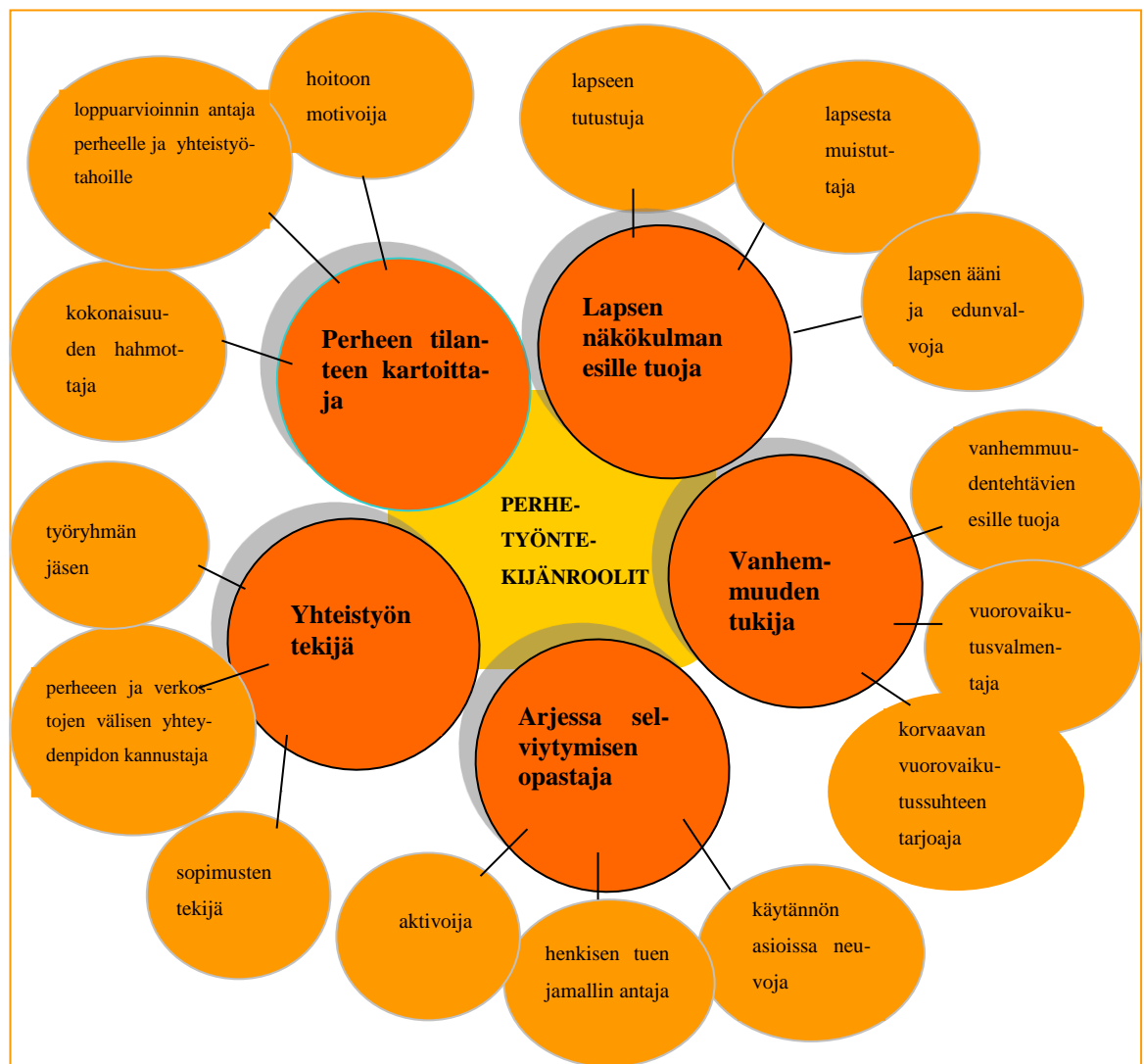
Perhetyöntekijälle tärkeä työväline on oma persoona ja siksi hänen on hyvä opetella tuntemaan itseään ja omaa kehityshistoriaansa. Toimiessaan perheiden kanssa perhetyöntekijä joutuu olemaan monenlaisessa roolissa, niitä hän asetta itse itselleen, mutta niitä luovat myös asiakkaat.

Ensi- ja turvakotien liiton Alvari-perhetyön työntekijät ovat v. 2001 laatineet työnkuvastaan roolikartan. Karttaa työstäessään työntekijät ovat syvällisesti pohjineet, mitä työssään tekevät, mikä motivoi mihinkin tekemiseen ja miksi he mitkin tekevät. Tämä roolikartta sopii hyvin pohjaksi myös päivähoitossa toimivan perhetyöntekijän työnkuvauksessa. Roolikartta on tehokas tapa lisätä työntekijän tietoisuutta siitä mitä olen työssäni tekemässä. Se auttaa työntekijöitä myös jakamaan käsityksensä työntekijänä toimimisesta eli mihin työskentelyssä pyritään ja millä tavoin. Roolikartta tuottaa myös käsitteistön, jonka avulla on mahdollisuus kuvata ja arvioida omaa työtä ja sitä voidaan myös käyttää uusien työntekijöiden perehdyttämisessä. Roolikartta on lisäksi työntekijälle mainio omien työroolien tutkimisen väline: minkälainen työntekijä olen, miten näen itseni eri rooleissa. Mitkä roolit ovat minussa toimivia ja hyvin kehittyneitä, missä taas kaipaan selvästi harjaantumista vai onko jokin rooli minussa jäänyt kokonaan kehittymättä tai

onko jokin rooli kenties ylikehittänyt ja mitä se merkitsee työskentelyssäni. (Karinen 2002, 83–84.)

Perhetyöntekijän roolikartan roolien kartoittamisen erotteluvälineeksi on otettu Leontjevin toiminnan teoriaan perustuva roolien hierarkia. Sen mukaan laajin toiminnan ulkoista aktiviteettia kuvaava käsite on toiminta. Nämä toimintaroolit muodostavat perhetyöntekijän roolikartan pääroolit. Toimintarooli kertoo sen mikä on työntekijän käsitys siitä kuka hän on oman työnsä tekijänä. Toimintarooli vastaa siis kysymykseen *kuka olen*. Toimintaroolit jakautuvat tekorooleihin, jotka muodostavat toimintaroolien alaroolit. Teko on toimintaa havainnollisempi käsite ja sitä ohjaa tavoite. Tekoroolit vastaavat kysymykseen *mitä teen*. Toimintarooli voi jakautua esimerkiksi 3-6 tekorooliin. Kaikkein havainnollisin käsite on operaatio. Sillä on välineluonne: tekojen tekemiseen tarvitaan taitoa, tekniikkaa ja välineitä. Tekoroolit jakaantuvatkin operaatiorooleiksi ja ne vastaavat konkreettiseen kysymykseen *miten sen teen*. Kuuntelijan rooli on yksi keskeisimpiä perhetyöntekijän operatiivisia rooleja. Se saa erilaisen merkityksen mistä pääroolista ja alaroolista käsin työntekijä asiakastaan kuuntelee. Kuunteleeko hän perheen tilanteen kartoittajan pääroolista ja kokonaisuuden hahmottajan alaroolista tai onko hän arjessa selviytyjän pääroolissa ja käytännön asioissa neuvojan alaroolissa. Viimeksi mainitusta alaroolista käsin työntekijä voi keskittyä konkreettisen käytännön asian kuulemiseen kun taas kokonaisuuden hahmottajan alaroolissa hän joutuu kuuntelemaan kaikkia aistejaan käyttäen. (Karinen 2002, 84–92.)

Seuraava kuvio on muokattu graafiseen muotoon Alvari-perhetyön työntekijöiden ajatusten pohjalta. Kuvio kuvaa niitä rooleja, joissa perhetyöntekijä on tehdessään työtä perheen kanssa. Alvari-perhetyön työntekijöiden ajatukset sopivat hyvin myös päiväkotikontekstissa tapahtuvaan perhetyöhön, tehdään sitä sitten konkreettisesti lapsen kotona tai päiväkodissa. Kuviosta saa myös selkeän käsityksen perhetyön haastavuudesta ja siitä moniosaamisesta, jota perhetyöntekijältä vaaditaan. Päivähoidon perhetyö on myös ennaltaehkäisevää kaikille perheille suunnattua toimintaa, mutta silloinkin perhetyöntekijän rooleista löytyvät ainakin Vanhemmuuden tukijan, Arjessa selviytymisen opastajan sekä Lapsen näkökulman esille tuojan roolit.

Kuvio 1. Perhetyöntekijän pääroolit ja alaroolit. (vrt. Karinen 2002, 86–91)

5.2 Sosionomi päivähoidon perhetyöntekijänä

Perhetyöntekijä on ammattinimike, jonka kelpoisuusehtoja ei ole missään asiakirjassa määritelty ja näin ollen myös perhetyöntekijältä vaadittavaa koulutusta ja osaamista on vaikea määrittellä. Tänä päivänä kuitenkin sosionomin (AMK) koulutusta pidetään usein suosituksena kun rekrytoidaan työntekijöitä perhetyöhön. (Uusimäki 2005a, 79–80.)

Työ päivähoitossa on tänä päivänä moniammatillista tiimityötä, johon eri ammattiryhmät tuovat oman osaamisensa ja asiantuntemuksensa. Henkilökuntarakenteen avulla tulee turvata riittävä osaaminen. Lastentarhanopettajan kelpoisuuden

omaavien kasvatustieteiden kandidaattien ja sosionomien (AMK) erilaisten koulutusten kautta hankittu erityinen osaaminen on rikkaus, joka tulisi hyödyntää päivähoidossa. (Happo 2008, 99.) Samoin moniammatillista tiimiä täydentää päiväkodissa myös lastenhoitajan/lähihoitajan hoito- ja hoivaosaaminen.

Työskenteleepä perhetyöntekijä tai -ohjaaja missä organisaatiossa tahansa, lastensuojelussa, neuvolassa tai päivähoidossa, tarvitsee hän valtavasti tietoa tai ainakin tiedon väylistä mistä tietoa saa ja keneltä voi kysyä. Tieto koostuu perustiedosta, joka on saatu koulutuksen myötä ja ns. arkitiedosta, joka kertyy työssä oppimisen ja omien kokemusten kautta. Vuosien kuluessa työntekijälle muodostuu ns. hiljaista tietoa saadun palautteen prosessoinnin kautta. Tämä on jokaisen omaa ja hyvin henkilökohtaista. (Nyman 2009, 114.)

Lastentarhanopettajan osaamisalueina painottuvat voimakkaimmin pedagoginen osaaminen, oppimisen tukeminen ja opetussuunnitelmaosaaminen. Sosionomien (AMK) ammatillisuudessa painottuvat sosiaalipedagoginen osaaminen ja kokonaisvaltainen lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen, riskitilanteiden ja -olojen tunnistaminen, vanhemmuuden vahvistaminen ja yhteisöjen voimavaraistaminen. Kiteytettynä voisi ilmaista, että lastentarhanopettajan erityisosaamista on erityisesti lapsen kanssa tapahtuva kasvatustyö kun taas sosionomin osaamisessa korostuu perheen kanssa tapahtuva kasvatustyö ja moniammatillisen yhteistyön osaaminen. (Happo 2008, 99,105.)

Päivähoidossa kasvavana huolenaiheena on pedagogisen osaamisen riittävyys, mutta samalla kertaa aiheellinen on myös huoli sosiaalipedagogisen osaamisen ja laaja-alaisen perhetyön osaamisen puutteesta. (Happo 2008, 109.) Eeva Tast (2005) liseniaattitutkimuksessaan toteaa, että sosionomin (AMK) ammatillinen asiantuntijuus varhaiskasvatuksessa on teoreettisesti perusteltu. Hänen mukaansa sosionomin perustaitoihin kuuluvat tieto lapsen kasvun ja kehityksen tekijöistä sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista, menetelmistä ja sisältöalueista. Erityisosaamisena puolestaan painottuvat aikuisten, vanhempien ja perheiden kohtaamisen, ohjaamisen ja tukemisen taidot. Yhteisöllisen tekemisen taidot viittaavat sosionomin laajaan sosiokulttuuriseen ymmärtämiseen. Sosionomin osaamisessa koros-

tuvat perhetyön, lastensuojelun sekä erityiskasvatuksen taidot. Asiantuntijuus perheiden kanssa tehtävässä työssä on sosionomin erityisosaamista muuallakin varhaiskasvatuksen kentällä kuin vain päivähoitossa. Sosionomeilla on myös laaja sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemus ja palveluohjauksen osaaminen. Päivähoitossa työskenneltäessä tärkeää on erityisesti lasta ja perhettä tukevien palveluiden tunteminen. Sosionomien erityisosaamista on myös tiimi- ja verkostotyön sekä moniammatillisen yhteistyön osaaminen. (Tast 2003, 111–118.)

Mervi Nyman haastatteli v.2004–2005 lastensuojelun perhetyössä toimivia sosionomeja (AMK) kartoittaen heidän näkemyksiään omasta osaamisestaan ja tavastaan hahmottaa työtään. Haastatellut sosionomit kuvasivat tekemäänsä perhetyötä perheen arjessa tehtäväksi työksi, joka on tilannelähtöistä, siinä on läheinen suhde asiakkaisiin sekä ammatillinen suhtautuminen työhön ja sen tavoitteisiin. Työ on myös asiakastyötä, joka vaatii oman tiedollisen perustansa ja se tapahtuu moniammatillisessa verkostossa. Haastatellut kertovat, että osaaminen tulee aluksi peruskoulutuksen kautta, jonka he katsoivat antavan hyvät perusvalmiudet työn tekemiseen. Vähitellen osaamista alkaa myös kertyä kokemuksen kautta. Koke-musta kerryttää työ itsessään, työtoverit, asiakkaat, jatkuva opiskelu ja reflektointi sekä oma elämäkokemus. Tämä kokemuksen kautta kertyvä työ muodostuu ns. hiljaiseksi tiedoksi, jonka avulla työntekijä pystyy työtilanteissa toimimaan omaan vaistoonsa luottaen. (Nyman 2009, 110–126.)

Koulutuksesta saatuina perusvalmiuksina haastatellut mainitsivat asiakastyössä tarvittavat vuorovaikutustaidot, verkostotaidot ja moniammatillisen tiimityön. Samoin he näkivät tärkeiksi oman toiminnan reflektiivisen arvioinnin ja itsenäisen tiedonhankinnan taidot. Palveluohjaukseen tarvittavaa tietopohjaa haastatellut kuitenkin kaipasivat koulutukseen enemmän. (Nyman 2009, 126–127.)

Perhetyöstä onkin tulossa AMK-tasoista, alemman korkeakoulutason työtä. Esimerkiksi lastensuojelun perhetyöntekijät ovat yhä useammin sosionomeja. Aiemmin sosiaalityöntekijöille kuulunut ihmissuhde- ja muutostyö on yhä useammin siirtymässä perhetyöntekijöiden osaamiseksi ja työksi. (Heino 2008, 58.)

Heino (2008, 58–59) visioi, että perhetyö saattaa myös pedagogisoitua, jolloin muodostuisi varhaiskasvatustieteiden kandidaattien tai kasvatustieteiden maisterien Nanny-kasvatuksellinen/edukatiivinen perhetyö. Toisaalta hän näkee kuitenkin todennäköisempänä vaihtoehtona perhetyön ammatillisen vahvistumisen ja pätevyysvaatimusten nousemisen. Tällöin lähihoitajatasoinen koulutus ei olisi enää riittävä haastavien perheiden kanssa työskentelyyn. Heino katsoo, että lähihoitajakoulutus palvelee erinomaisesti konkreettisempaa kotipalvelutyötä. (Heino 2008, 58–59.)

Kun tarkastelee edellä esitettyä perhetyöntekijän roolikarttaa ja vertaa Tastin (2003) lisenssiaattityössä saatuja tuloksia sosionomin osaamisalueista sekä perhetyötä lastensuojelussa tehneiden sosionomien kuvauksia omasta osaamisestaan, huomaa sosionomin koulutuksen antavan hyvät perusvalmiudet perhetyöntekijänä toimimiselle tapahtuupa se missä ympäristössä tahansa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kiinnostus kartoittaa päivähoidon perhetyön tarpeellisuutta Vaasassa heräsi oman päivätyöni kautta. Mannerheimin lastensuojeluliitossa (MLL) perheiden kanssa työskennellessäni mieleeni on tullut, että perheet saattavat tarvita päivähoidosta-kin enemmän tukea vanhemmuuteensa kuin mitä tällä hetkellä saavat. Omat kokemukseni MLL:n terveydenhoitajana tekemistäni kotikäynneistä leikki-ikäisten lasten perheisiin ovat hyvin myönteisiä ja siksi halusin kokeilla sosionomiopintojeni suuntaavan harjoitteluni aikana perhetyöntekijän roolia päiväkotiympäristössä ja samalla kartoittaa päiväkodin työntekijöiden näkemystä perhetyöntekijän työnkuvasta ja tarpeellisuudesta päivähoidossa. Tutkimuksen tarkoituksena oli mallintaa päivähoidon perhetyöntekijän työnkuvaa päiväkotihenkilökunnan vastausten ja omien harjoittelukokemuksieni pohjalta sekä luoda ehdotus malliksi päivähoidon perhetyöstä Vaasassa.

6.1 Aineiston kerääminen ja analysointi

Tutkimusaineisto kerättiin yhden päiväkodinjohtajan alaisuuteen kuuluvien eri yksiköiden päivähoitohenkilökunnalta sekä alueen perhepäivähoitajilta. Oma suuntaava harjoitteluni tapahtui myös yhdessä näistä yksiköistä. Lupa tutkimuksen suorittamiseen saatiin Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgårdilta.

Kyselylomakkeita jaettiin yhteensä 45 kpl ja niistä palautui 30 kpl, joten palautusprosentiksi muodostui 66,7. Kysymyslomake (Liite 3) sisälsi sekä strukturoit-
ruja, valmiit vastausvaihtoehdot sisältäviä, että avoimia kysymyksiä. Avoimia kysymyksiä käytettiin koska haluttiin saada vastaajien aitoja näkemyksiä ja mielipiteitä asiasta. Kysymyslomakkeet jaettiin päiväkodeissa osastoittain ja perhepäivähoitajille henkilökohtaisesti. Päiväkodin työntekijät palauttivat kyselyt nimet-
töminä suljetussa kirjekuoressa ”palautuskirjekuoreen” ja perhepäivähoitajat postittivat vastaukset postimerkillä varustetussa palautuskuoressa. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa, jotta mahdollisimman moni ehtisi vastata kyselyyn. Palautuspäivän

jälkeen palautuskuoret noudettiin yksiköistä. Näin varmistettiin vastaajien tunnistamattomuus.

Tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullinen tutkimus kuvaa todellista elämää ja siinä tutkimuskohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157). Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii silloin kun tutkimuksen kohteena ovat ihmisten ajatukset ja halutaan saada esiin persoonalliset näkemykset. Laadullisessa tutkimuksessa ei myöskään päämääränä ole tilastolliset yleistyksyet vaan mm. jonkin ilmiön tai tapahtuman kuvaaminen. Tämän vuoksi on tärkeää, että tutkimusjoukko harkittu ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 86.) Tässä tutkimuksessa haluttiin kartoittaa päivähoitohenkilökunnan ajatuksia perhetyön tarpeellisuudesta ja perhetyöntekijän työkuvasta päivähoitokontekstissa. Tutkimusjoukoksi valittiin yhden päiväkodinjohtajan alaiset yksiköt ja niissä toimivat lastentarhanopettajat, lastenhoitajat/lähihoitajat sekä alueen perhepäivähoitajat. Päivähoitoalueeksi valikoitui sama alue, josta itse sain suuntaavan harjoitteluni harjoittelupaikan, koska näin kysely oli helpoin toteuttaa. En myöskään nähnyt kovin paljon eroja eri päivähoitoalueiden suhteen.

Aluksi vastaukset litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi ja samalla ryhmiteltiin ammattikunnittain sekä työkokemuksen suhteen. Näin voitiin myöhemmin verrata onko työtehtävällä tai työkokemuksella merkitystä vastaajien mielipiteisiin. Kyselyn avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä. Aluksi aineistoa redusoitiin eli pelkistettiin yksittäisiksi ilmaisuiksi, jotka sitten klusteroitiin eli ryhmiteltiin alaluokkiin. Osa aineistosta pystyttiin ryhmittelemään vielä edelleen ylä- tai pääluokkiin saakka. Seuraavaksi aineisto abstrahoitettiin, jolloin muodostettiin teoreettiset käsitteet. Tämän jälkeen sisältöanalyysia jatkettiin suorittamalla kvantifointi eli laskettiin kuinka monta mainintaa asiasta oli. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 110–117.)

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Kaikissa tutkimuksissa on pyrittävä arvioimaan tulosten luotettavuutta. Tutkimustulosten luotettavuutta arvioidaan reliabiliuden ja validiuden avulla. Reliaa-

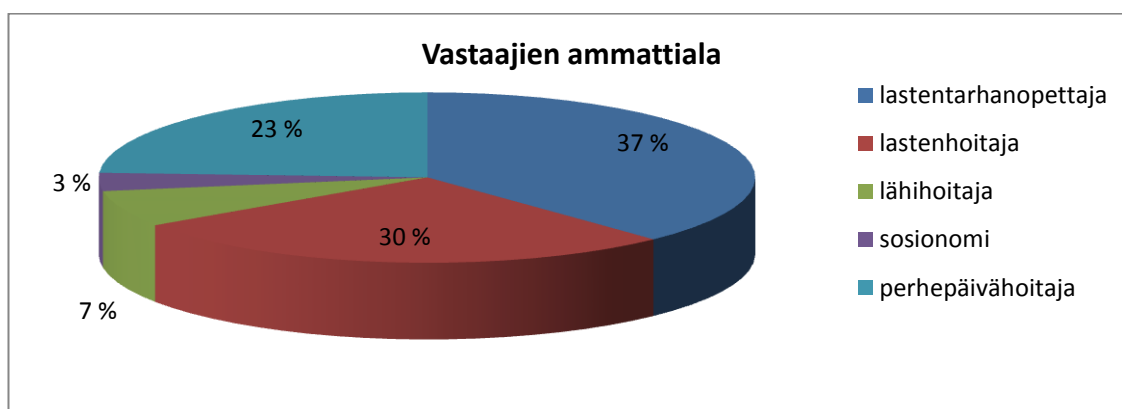
belius tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta eli saadaanko sama tulos mikäli tutkimus toistetaan. Validius puolestaan tarkoittaa pätevyyttä eli mittaako tutkimusmenetelmä tai mittari sitä mitä tutkimuksessa halutaan mitata. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.) Kyselylomakkeen avulla suoritettussa tutkimuksessa on aina vaara, että vastaaja käsittää kysymyksen toisin kun tutkija on itse ajatellut. Ja mikäli tutkija käsittelee tuloksia edelleen alkuperäisen oman ajattelumallinsa mukaisesti, ei niitä voida pitää tosina ja pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–27.) Tutkimuksen kyselylomakkeen kysymykset pyrittiin laatimaan sisällöltään yksinkertaisiksi ja selkeiksi, jotta vastaaja osaisi tulkita ne toivotulla tavalla. Tässä tutkimuksessa kaikki vastaajat olivat ymmärtäneet kysymykset tutkijan tarkoittamalla tavalla, eikä tässä suhteessa syntynyt pätevyysongelmaa. Vastauksia pyrittiin myös lukemaan useaan kertaan ja mahdollisimman objektiivisesti, jotta vastausten väärintulkinnalta vältyttäisiin.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen kohdejoukkona oli päivähoitohenkilökunta yhden päiväkodinjohtajan alaisista yksiköistä sekä alueen perhepäivähoitajat. Tutkimustuloksissa esitetyt kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia vastauksista

7.1 Vastaajien taustatiedot

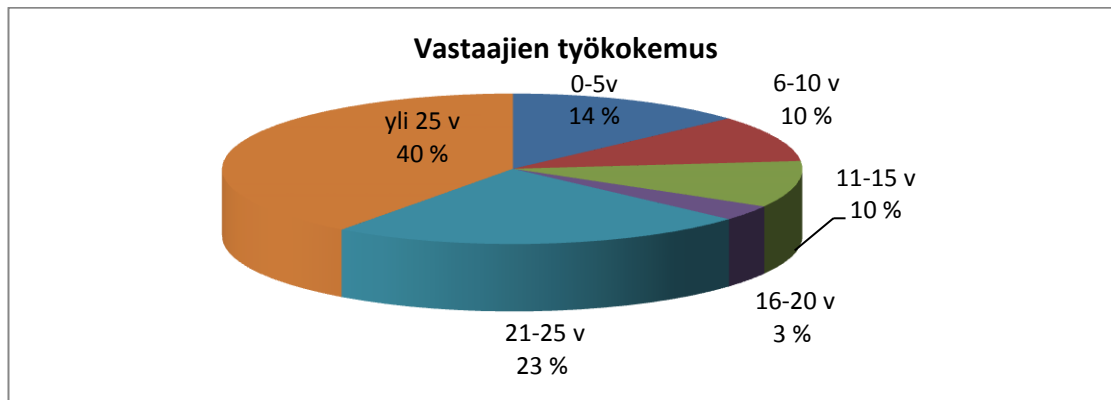
Koska päivähoidossa toimii moniammatillinen työntekijäjoukko, kartoitettiin aluksi vastaajien ammattialaa ja työkokemusta. Näitä tietoja tarvittiin myös verrattaessa eri ammattiryhmien vastauksia toisiinsa.

Kuvio 2. Vastanneiden ammattijakauma.

Lastentarhanopettajan nimikkeellä vastaajista toimi 40 %, heistä 37 % oli saanut lastentarhanopettajan koulutuksen ja vain yksi (3 %) sosionomikoulutuksen. Lastenhoitajia vastanneista oli 30 % ja lähihoitajia 7 %. Lastenhoitajat ja lähihoitajat tekevät päivähoidossa samankaltaista työtä, joten jatkossa ammattikuntien vastauksia verrattaessa yhdistetään nämä lastenhoitajiksi (37 %). Perhepäivähoitajina joko omassa kodissaan tai ryhmäperhepäivähoitokodissa toimi vastanneista 23 %.

Seuraava kysymys kartoitti vastaajien työkokemusta. Tietoa käytettiin kun verrattiin vastauksia ja haluttiin selvittää vaikuttaako pitkä työkokemus vastauksiin.

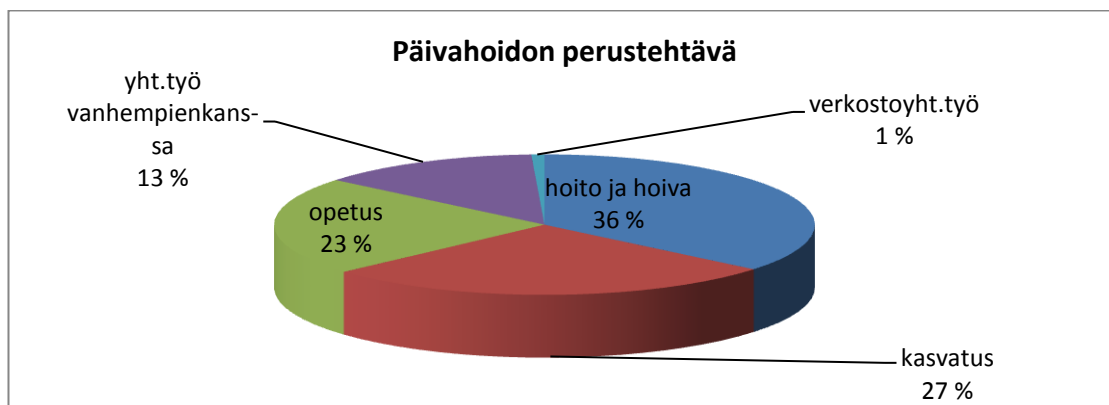

Kuvio 3 Vastaajien työkokemus.

Kyselyyn vastanneiden päivähoiton ammattilaisten työkokemus oli varsin pitkä. Yli kahdenkymmenen vuoden työkokemus oli 63 %:lla vastaajista ja 10 vuotta tai sen alle oli työskennellyt ainoastaan 24 % vastaajista. Yli 25 vuoden työkokemus oli peräti 40 %:lla vastaajista. Lyhyt työura, enintään 5 vuotta, oli 14 %:lla vastaajista. Ammattialoittain tarkasteltuna lastentarhanopettajista 58 %:lla, lastenhoitajista 55 %:lla ja perhepäivähoitajista peräti 88 %:lla oli yli 20 vuoden työkokemus. Näyttää siltä, että päivähoitoalalla pysytään, eikä ammattia vaihdeta kovinkaan helposti.

7.2 Vastaajien näkemys päivähoiton perustehtävästä

Seuraavaksi kartoitettiin päivähoiton ammattilaisten ajatuksia päivähoiton perustehtävästä. Tutkimuksen kannalta oli mielenkiintoista selvittää perustehtävän kautta kenet mielletään päivähoiton asiakkaaksi. Onko asiakas pelkästään lapsi vaiko laajemmin koko perhe. Haluttiin myös selvittää vaikuttaako näkemys perustehtävästä mielipiteeseen päivähoiton perhetyöntekijän tarpeellisuudesta. Vastaukset voitiin sijoittaa viiteen luokkaan.

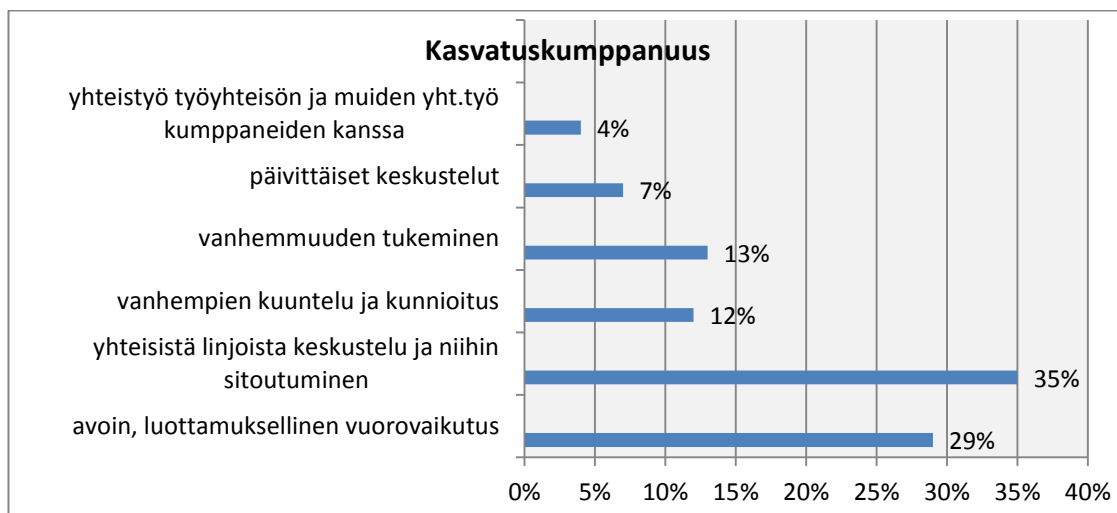

Kuvio 4 Päivähoidon perustehtävä.

Eniten mainintoja vastauksissa oli luokkaan hoito ja hoiva liittyen 36 %, seuraavaksi eniten mainintoja oli kategoriaan kasvatus, 27 % ja kolmanneksi eniten mainintoja tuli kategoriaan opetus 23 %. Suppea päivähoidon perustehtävän määritelmä: hoito, kasvatus, opetus sai siis tässä tutkimusjoukossa 86 % maininnoista. Perustehtävän laajempaan tulkintaan kuuluvat yhteistyö vanhempien kanssa ja verkostoyhteistyö saivat vain 14 % maininnoista. Ammattikunnittain mainintoja tarkasteltaessa kaikilla oli ensisijaisena kategoria hoito ja hoiva. Lastentarhanopettajien vastauksissa mainintoja yhteistyöstä vanhempien kanssa oli enemmän kuin muilla ja perhepäivähoitajilla oli muihin verrattuna eniten opetukseen liittyviä mainintoja. Verkostoyhteistyötä eikä lastensuojelun tukitoimea tässä aineistossa mielletty päivähoidon perustehtäviin kuuluviksi. Vaikka 86 % näki päivähoidon perustehtäväksi hoidon, kasvatuksen ja opetuksen ja tästä johdettuna asiakkaaksi ensisijaisesti lapsen ja vain 13 % näki yhteistyön vanhempien kanssa perustehtäviin kuuluvaksi, ei tämä kuitenkaan vaikuttanut mielipiteeseen päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisuudesta, sillä suurin osa vastaajista näki päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisena. Tulokset tästä ovat kohdassa 7.6 sivulla 43.

7.3 Mitä kasvatus kumppanuus tarkoittaa päivähoidossa?

Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa myös vastaajien ajatuksia kasvatuskumppanuudesta, sillä kasvatuskumppanuus ja se periaatteet ovat perusta myös päivähoidon perhetyölle.

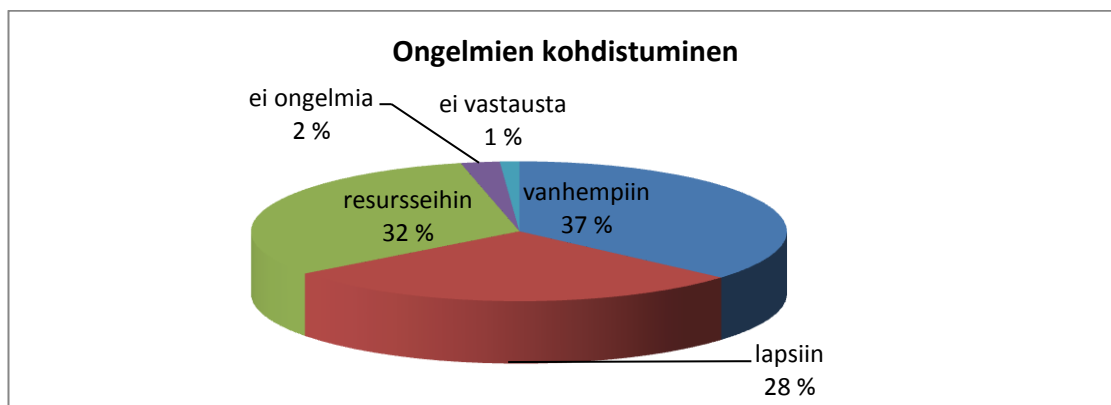
Kuvio 5 Ajatukset kasvatuskumppanuudesta.

Kasvatuskumppanuudessa tärkeimmäksi nousi yhteisistä linjoista keskustelu ja niihin sitoutuminen, 35 % maininnoista voitiin sijoittaa tähän luokkaan. Seuraavaksi eniten mainintoja sai avoin, luottamuksellinen vuorovaikutus, 29 %. Vanhemmuuden tukeminen (13 %) ja Vanhempien kuuntelu ja kunnioitus (12 %) olivat hyvin tasaväkisiä. Vähiten mainintoja sai Yhteistyö työyhteisön ja muiden yhteistyökumppanien kanssa (4 %). Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet kuuntelu, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus tulevat hyvin esiin ja vastauksista voidaan päätellä, että tutkimusjoukon vastaajat ovat sisäistäneet hyvin kasvatuskumppanuuden perusolemuksen.

Kuunnellaan vanhempien näkemystä lapsesta. Pohditaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen kasvatusta. Kasvattaja pyrkii ottamaan huomioon vanhempien toiveita, mikäli se on mahdollista. Yritetään löytää yhteiset periaatteet. On tärkeää, että syntyy avoin vuorovaikutus, jossa puolin ja toisin asioista uskalletaan puhua. Siihen kuuluu mm. – päivittäin puhutaan lapsen hoitopäivästä, ajoittain järjestetään rauhallinen keskustelutuokio (kasvatuskeskustelu), jossa voidaan syventyä tarkemmin ilman häiriötekijöitä ja ulkopuolisia korvia. Haetaan yhdessä apua mahd. ongelmiin.

7.4 Minkälaisia ongelmia hoitohenkilökunta kohtaa työssään?

Tutkimuksessa haluttiin myös kartoittaa onko päivähoitossa sellaisia ongelmia, joissa perhetyöntekijä voisi olla avuksi. Vastauksista voitiin muodostaa kolme yläluokkaa, joihin tänä päivänä päivähoitossa esiintyvät ongelmat sijoittuivat. Ongelmat kohdistuivat joko vanhempiin, lapsiin tai resursseihin.

Kuvio 6 Ongelmien kohdistuminen päivähoitossa.

Vastaajien kohtaamista ongelmista 37 % voitiin liittää vanhemmuuteen ja vanhempiin. Tällaisia asioita olivat mm. vanhempien kyvyttömyys asettaa rajoja lapsilleen, kiire, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhempien itsekkyyden, erilaiset kasvatusnäkökymykset.

Jotkut vanhemmat eivät tunnu kieltävän lastaan riittävästi eli annetaan helposti periksi ja mennään lasten ehdoilla esim. tullaan hoitoon kunhan lapset ovat hetken leikkineet omassa pihassa. Jämäkkyys puuttuu vanhemmilta, luulevat että lapsi särkyy kun sitä kielletään ja annetaan rajoja. Syy on varmaan vanhemman paha mieli jättää lapsi hoitoon kun itse menevät töihin.

Lapsiin liittyviä pulmia oli 28 %. Nämä liittyivät mm. lasten rauhattomuuteen, erityislasten määrän kasvuun, pettymysten sietämisen vaikeuteen ja lasten väsymykseen pitkistä hoitopäivistä johtuen.

lapset ovat levottomia, eivät osaa totella, voi olla monenlaista häiriökäyttäytymistä esim. kiusaamista.

Resursseihin kohdistuvia pulmia oli 32 %. Niitä olivat mm. liian suuret lapsiryhmät, avunsaannin vaikeus, pienet tilat, henkilöstöpula, resursseja kuluu muuhun kuin lasten hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen.

Kiire. Ei aikaa tarpeeksi yksilölliseen hoitoon/kasvatukseen. Paljon eri ikäisiä lapsia samassa ryhmässä ja lisäksi muutamalla erityistarpeita. Lisäksi työnkuvaan ”kuulumattomat” työt vievät paljon aikaa. Mamu-lasten kanssa välillä vuorovaikutuksellisia ongelmia.

liian suuret lapsiryhmät– päivä pelastettu, jos sen on saanut vietyä läpi.

2 %:lla vastaajista ei tällä hetkellä ollut mainittavia ongelmia ja yksi vastaaja jätti vastaamatta kysymykseen.

Suurena yksittäisenä asiana toistui maahanmuuttaja-perheiden ja lasten kanssa työskentely, yhteisen kielen puuttuminen koettiin isona arkea hankaloittavana tekijänä niin lasten kun vanhempienkin kanssa kohdatessa. Erilaiset kulttuuritaustat, kasvatuskäsitteet ja maahanmuuttajaperheiden monimuotoiset ongelmat koettiin erittäin haastavina ja resursseja vaativina.

Vastauksista voitiin päätellä, että päivähoitossa on paljon tilanteita, jossa perhetyöntekijän ammattitaito olisi avuksi. Vanhempien ohjauksen tarve kasvatukseen liittyvissä asioissa nousi esille, samoin lasten levottomuus ja rauhattomuus saattaa olla pohjimmiltaan vanhemmuuteen liittyvää. Päivähoitossa on resurssikysymyksiä, joihin täytyy löytää muita ratkaisuja, mutta perhetyöntekijä voi olla etenkin perheiden tukijana ja näin vapauttaa kasvatushenkilökunnan resursseja lapsen kanssa tehtävään työhön.

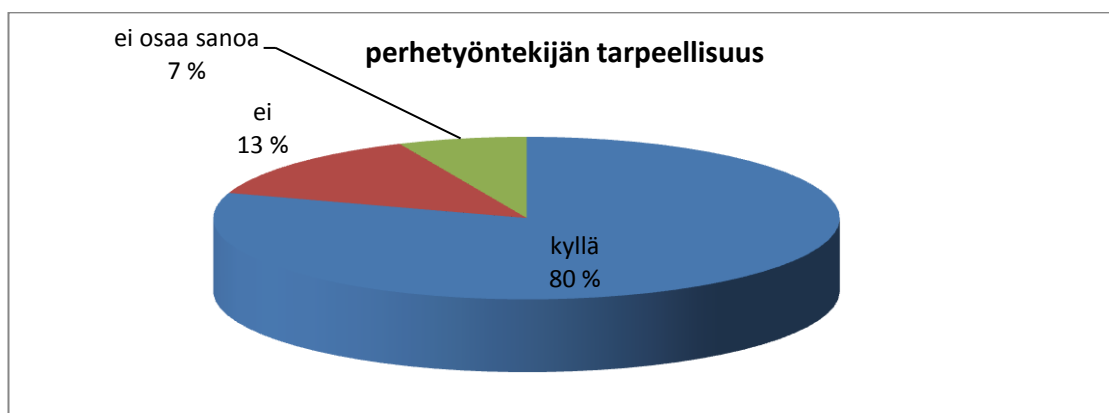
7.5 Päivähoidon yhteistyökumppanit ja tyytyväisyys yhteistyöhön

Tutkimuksessa haluttiin selvittää päivähoitoon yhteistyökumppaneita, jotta saataisiin selville kuinka paljon yhteistyökumppaneita päivähoitossa on ja onko yhteis-

työ sellaista, jossa perhetyöntekijä voi olla avuksi. Pienessäkin aineistossa paljastui, että päivähoitossa tehdään yhteistyötä monen eri tahon kanssa. Tässä aineistossa löytyi 14 eri yhteistyötahoa. Näistä tärkeimmät olivat kiertävä erityislastentarhanopettaja, sosiaalityöntekijä, ulkomaalaistoiminto ja lastenneuvola. Yhteistyöhön näiden tahojen kanssa oltiin myös suhteellisen tyytyväisiä, kouluarvosanan keskiarvot vaihtelivat 8.1–7.2 välillä. Muina yhteistyötahoina olivat mm. perheneuvola, puheterapeutti, toimintaterapeutti ja neurologian poliklinikka. Yhteistyötä hankaloittavana koettiin vaitiolovelvollisuuteen liittyvä tiedonkulun vaikeus, työntekijöiden vaihtuvuus, avun saamisen kesto, johtuen liian vähistä työntekijäresursseista. Perhetyöntekijä voi toimia linkkinä ja yhteydenottajana eri tahojen välillä ja näin koordinoida perheen ja lapsen tilannetta kokonaisvaltaisemmin.

7.6 Päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisuus

Kysymyksessä 7 kartoitettiin päivähoitohenkilökunnan mielipiteitä päivähoiton oman perhetyöntekijän tarpeellisuudesta.

Kuvio 7 Päivähoidon perhetyöntekijän tarpeellisuus.

Vastaajista 80 % oli sitä mieltä, että oma perhetyöntekijä päivähoitossa on tarpeellinen. 13 % ei pitänyt perhetyöntekijää tarpeellisena päivähoitossa ja 7 % ei osannut vastata. Ne jotka eivät osanneet sanoa, perustelivat vastaustaan sillä, että perhetyöntekijän työnkuva päivähoitossa oli heille epäselvä.

Ei-vastauksen antaneet näkivät päiväkodin asiakkaana lapsen eivätkä koko perhettä. Perhetyöntekijän katsottiin myös sopivan paremmin auttamaan lapsen kotiin

kuin päiväkotiin. Päiväkotiin ei kaivattu myöskään lisää asiantuntijoita olemassa olevien yhteistyökumppanien lisäksi.

Päiväkoti ei hoitokoti/laitos. Selvä ero kodin ja päiväkodin välille, kaksi eri paikkaa. Mutta en ole sitä mieltä ettei saisi puuttua koti oloihin jos vanhemmat sitä pyytävät. Ei mun tarvi tietää mitä lapsen kotona on tai ei, että voin antaa rajoja, turvaa ja rakkautta päiväkodissa. Jossain tilanteissa helpompaakin kun ei tiedä kaikkia.

Kyllä-vastauksia perusteltiin useimmiten vanhemmuuden tukemisen tarpeella sekä päiväkotihenkilökunnan resurssien vapautumisella enemmän lapsiryhmän ohjaamiseen.

Nykyään vanhemmat tarvitsevat neuvoja kun ovat jotenkin hukassa lastensa kanssa. Varsinkin jos ovat muuttaneet tänne muualta ja sukulaiset ovat kaukana.

Perhetyöntekijällä olisi enemmän aikaa ja resursseja perheiden ja lasten kotiolojen tukemiseen. Näin ollen yhteistyö lapsen parhaaksi kodin, päivähoidon ja perhetyöntekijän voimin olisi kokonaisvaltaisempaa.

Koska meillä ei ole niin paljon koulutusta eikä varsinkaan aikaa. Meidän olisi enemmän keskityttävä lapseen ja hänen asioihinsa. Olisi mukavaa, jos perhetyöntekijä olisi enemmän läsnä myös päiväkodin arjessa.

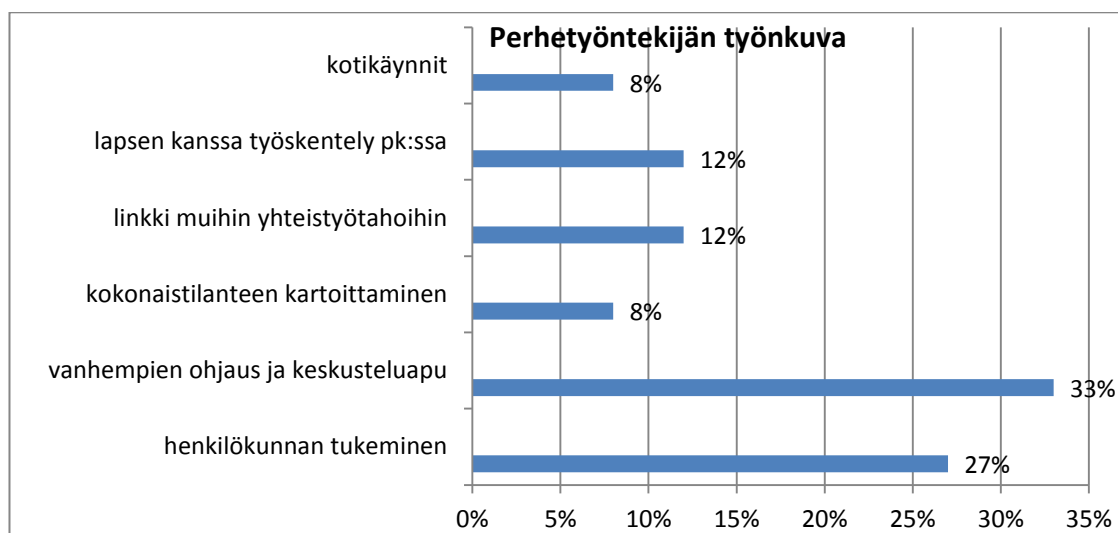
Kyllä-vastauksissa perhetyöntekijän toivottiin olevan myös tukena päiväkodin työntekijöille.

Pystyy paneutumaan perheen/perheiden asioihin ja työntekijät saavat tukea ja tietoa häneltä.

Tarvittaessa voisi olla ulkopuolinen linkki perheen ja päivähoitohenkilöstön välillä.

7.7 Perhetyöntekijän työnkuva

Vastaajilta tiedusteltiin, mitä heidän mielestään kuuluisi perhetyöntekijän tehtäviin päivähoitossa. Maininnat perhetyöntekijän työnkuvasta päivähoitossa voitiin ryhmitellä kuuteen luokkaan.

Kuvio 8 Perhetyöntekijän työnkuva.

Eniten mainintoja (33 %) oli luokkaan vanhempien ohjaus ja keskusteluapu. Perhetyöntekijältä toivottiin vanhemmille keskusteluapua, mutta myös konkreettista vanhempien ohjausta ja neuvontaa. Toivottiin, että hänellä olisi laajempi kokonaisnäkemys perheen tilanteesta kuin päivähoiton henkilökunnalla.

Perhetyöntekijä voisi keskustella vanhempien kanssa ja ehkä voisi ”ulkopuolisena” auttaa heitä näkemään ja hyväksymään ongelmia ja miettimään ratkaisua.

...ehkä perhetyöntekijä voisi olla pääasiassa perhettä edustava taho, joka saisi vanhemmat tuntemaan, etteivät he ole yksin vastaamassa päivähoitossa syntyneistä ongelmatilanteista.

Nimenomaan rajattomien lasten vanhemmille kursseja, henk.kohtaisia kotikäyntejä ja opastusta miten toimitaan missäkin tilanteessa.

Seuraavaksi eniten mainintoja (27 %) tuli luokkaan henkilökunnan tukeminen. Näissä maininnoissa toivottiin perhetyöntekijän antavan konkreettisia neuvoja ja

vinkkejä arjen tilanteisiin, keskustelu ja konsultaatio mahdollisuutta, yhdessä tilanteiden pohtimista ja ratkaisujen etsimistä. Tärkeänä pidettiin perhetyöntekijän roolia linkkinä kodin ja päiväkodin välillä, tiedon välittämistä lapsen kotioloista.

Perhetyöntekijällä olisi ehkä parempi näkemys perheen tilanteista, mitkä saattaa pk:ssa työskentelevillä olla hämärän peitossa. Olisi varmasti tukena asioiden eteenpäin viemisessä, jos lapsella esiintyy ongelmia. Hän omalta osaltaan toisi omat ajatukset ja vinkit pk:n arkeen.

Päiväkodin henkilökunnalle perhetyöntekijä olisi osittain ”tukihenkilö”, jonka kanssa saisi yhdessä miettiä ratkaisuja lapsen/perheen tilanteeseen. Tämä tosin edellyttää nykyistä avoimempaa tiedonkulkua.

Olisi mukana myös arjessa päiväkodissa, vanhempien keskusteluissa ja kävisi kuka kates myös lapsen kotona. Antaisi keinoja ja apua myös päiväkodin työntekijöille.

Vastauksissa perhetyöntekijän työnkuvaan ajateltiin kuuluvan myös lasten kanssa työskentely päiväkodissa sekä erilaisten yhteistyötahojen kanssa työskentely. Perhetyöntekijä olisi ikään kuin koordinaattori eri tahojen välillä. Samoin ajateltiin, että perhetyöntekijä kartoittaisi perheen tilannetta kokonaisvaltaisesti.

Neljä (4) vastaajaa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen, näistä kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, ettei perhetyöntekijä päivähoidossa ole tarpeellinen ja yksi vastaaja oli vastannut edelliseen kysymykseen ei osaa sanoa.

Vastauksista voidaan päätellä että perhetyöntekijän työnkuvaan katsotaan kuuluvaksi työskentely vanhempien/perheen kanssa, työskentely lapsen kanssa, työskentely henkilökunnan kanssa sekä verkostoyhteistyö. Liitteessä 4 on kuvattuna päivähoidon perhetyöntekijän työnkuva vastaajien näkemysten mukaan.

7.8 Perhetyöntekijän koulutus pohja

Kysymykseen parhaasta päivähoidon perhetyöntekijän koulutus pohjasta eniten kannatusta saivat sosionomi ja sosiaalityöntekijä. Sosionomi sai 14 mainintaa ja sosiaalityöntekijä 13 mainintaa. Lastentarhanopettajien vastauksissa sosionomit

saivat eniten mainintoja ja sosiaalityöntekijät puolestaan lastenhoitajien vastauksissa. Perhepäivähoitajien vastauksissa nämä koulutuspohjat saivat yhtä paljon kannatusta. Lastentarhanopettajan koulutus ja terveydenhoitajan koulutus saivat molemmat viisi (5) mainintaa. Lähihoitajan koulutus sai yhden (1) maininnan ja vaihtoehto joku muu viisi (5). Kolme vastaajaa ei vastannut kysymykseen.

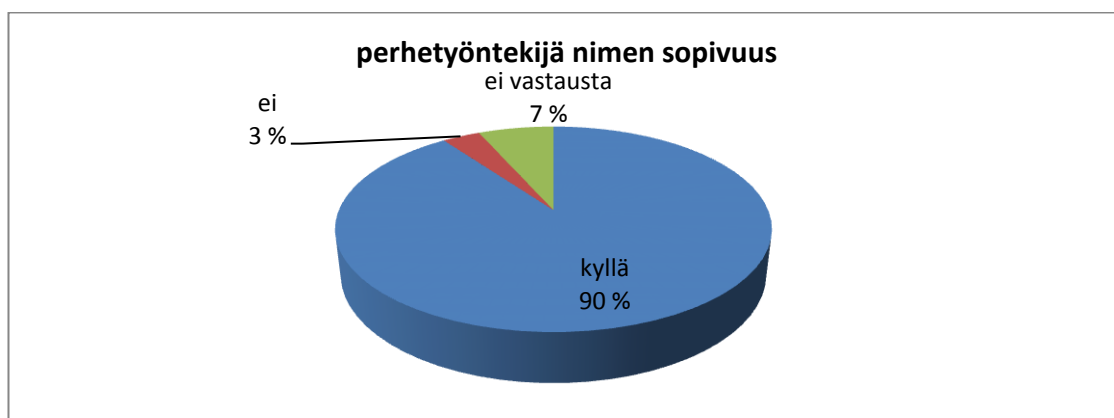
Vastauksissa joku muu toivottiin perhetyöntekijällä olevan riittävä pohjakoulutus kasvatustieteistä/aikuiskasvatustieteistä sekä lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden opintoja ja riittävä työkokemus. Lisäksi korostettiin sopivan persoonan merkitystä.

Vastaajille tuotti vaikeutta valita vain yksi koulutustausta, joidenkin mielestä kahden koulutustaustan yhdistelmä saattaisi olla paras. Lisäksi peräänkuulutettiin erilistä perhetyön lisäkoulutusta, oli koulutustausta mikä tahansa. Aineistossa yksitoista vastaajaa oli valinnut useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kun tarkasteltiin vain yhden vaihtoehdon vastauksia, joita oli 16 kappaletta, sai sosiaalityöntekijän koulutuspohja eniten mainintoja 7 kappaletta ja sosionomi 4, vaihtoehto joku muu 3 mainintaa ja terveydenhoitaja ja lastentarhanopettaja kumpikin yhden maininnan.

7.9 Perhetyöntekijä-nimen sopivuus päivähoitoon

Haluttiin myös kartoittaa mitä mieltä vastaajat olivat perhetyöntekijä-nimen sopivuudesta päivähoitoon.

Kuvio 9 Perhetyöntekijä-nimen sopivuus päivähoitoon.

Perhetyöntekijän nimikkeestä lähes kaikki vastanneet olivat sitä mieltä, että se on sopiva päivähoitoon. Sopivana perhetyöntekijä-nimeä piti 90 %. Epäsopivana nimeä piti 3 % ja 7 % ei vastannut kysymykseen.

Ne vastaajat jotka kommentoivat vastaustaan, miettivät perhetyöntekijä- nimen viittaavan ehkä liiaksi kotona tehtävään työhön. Joku piti nimeä vanhempienkanalta ehkä liian osoittelevana.

8 EHDOTUS PÄIVÄHOIDON PERHETYÖN TOIMINTAMALLIKSI

Päivähoidossa tehdään nykyisin paljon sellaista työtä perheiden kanssa, joka voidaan katsoa perhetyöhön kuuluvaksi. Etenkin ennaltaehkäisevää, perhepalvelukäsitteen alle kuuluvaa, työtä päivähoidosta löytyy jo nyt paljon. Työntekijöiden mielestä nykyisillä resursseilla ei kuitenkaan pystytä täysipainoiseen perheiden tukemiseen silloin kun huoli herää lapsesta tai perheen tilanteesta. Samoin mietittävää se, että mihin asti päivähoitohenkilökunnan tehtävänä on perhettä tukea. Tutkimuskyselyssä kävi ilmi että, päivähoitohenkilökunta näki erillisen päivähoiton perhetyöntekijän tarpeelliseksi oman työnsä rinnalle ja yhteistyökumppaniksi.

Tutkimusaineiston pohjalta ja oman päivähoiton perhetyöntekijän roolin kokeilun perusteella on laadittu ehdotus päivähoiton perhetyöntekijän työnkuvaksi ja toimintamalliksi. Päivähoiton perhetyöntekijätoimintamalli on malli, jossa perhetyöntekijän palveluja tarjotaan päivähoiton yhteydessä ja tiloissa. Perhetyöntekijä kuuluu päivähoiton henkilökuntaan ja tutustuu perheisiin mm. päiväkodin arjessa, hän olisi mahdollisuuksien mukaan ulkona lapsia haettaessa, jotta vanhemmat voisivat luontevasti tutustua ja ottaa asioita puheeksi. Samoin hän voi olla paikalla kun lapsia tuodaan päivähoitoon. Tärkeä tutustumisen paikka perheisiin olisi jo hoitosuhteen alussa kotikäynti lapsen omahoitajan työparina. Luottamuksen rakentuminen perhetyöntekijän ja perheiden välille on tärkeää ja siihen tarvitaan aikaa ja siksi olisi tärkeää, että perhetyöntekijällä olisi mahdollisimman paljon luontevia kohtaamisia perheiden kanssa.

8.1 Kaikille suunnattu ennaltaehkäisevä perhepalvelu

Päivähoiton nykyisissä toimintamuodoissa on paljon sellaista, joka on ennaltaehkäisevään kaikille perheille suunnattua palvelua. Tällaisia ovat mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen yhdessä perheen kanssa, kasvatuskeskustelut, omahoitajakäytäntö ja siihen liittyvä kotikäynti ennen lapsen hoidon aloitusta. Vanhempainillat, tempaukset, perhetapahtumat ja vanhempainryhmät ovat kaikille

perheille suunnattua, vapaaehtoista toimintaa. Perhetyöntekijä voi näihin tuoda oman lisänsä olemalla mukana suunnittelussa ja toteutuksessa. Perhepalvelulle on luonteenomaista asiakaslähtöisyys ja vapaaehtoisuus. Ne eivät ole perheen hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä, mutta edistävät sitä. Yleensä perheet hakeutuvat itse palvelun piiriin. Päivähoidossa perhetyöntekijä voi järjestää vanhempainryhmiä erilaisin perheen arkeen liittyvin teemoin. Hän voi olla perheille keskustelukumppani ja vanhemmuuden vahvistaja ilman, että perheessä on mitään huolta. Perhetyöntekijä on mukana vanhempainilloissa sekä suunnittelemassa ja toteuttamassa perheille suunnattuja yhteisiä retkiä ja tapahtumia.

On tärkeää, että kaikille suunnattu ennaltaehkäisevä toiminta on päivähoidon perhetyössä suuressa roolissa, näin perheiden kanssa työskentely ei korostu liikaa ja leimaa perheitä. Perhetyöntekijän/ohjaajan tulisi olla sellainen henkilö, jota voi tarttua hihasta ja sanoa:” Nyt mulla olis sellanen huoli, onko sulla aikaa jutella?” Ennaltaehkäisevän, kaikille suunnatun toiminnan kautta myös perhetyöntekijä/ohjaaja tulee perheille tutummaksi ja häneen on jatkossa helpompi ottaa yhteyttä.

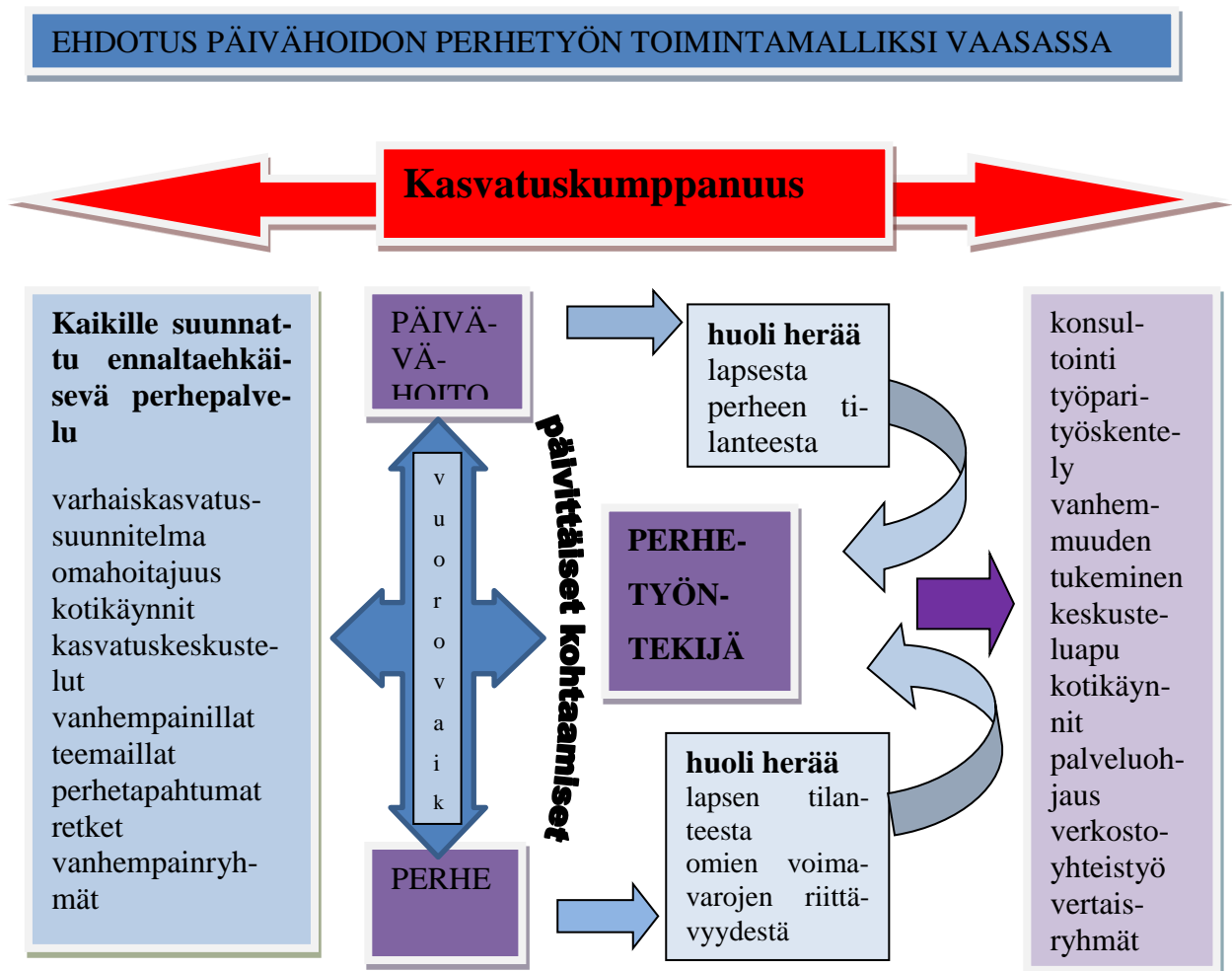
8.2 Perhetyö huolen ilmetessä

Mikäli huoli lapsesta/perheestä herää päivähoitossa, voidaan perhetyöntekijän kanssa keskustella asiasta ja sopia sitten yhteinen palaveri perheen kanssa, jossa huoli otetaan puheeksi. Palaverissa keskustellaan niistä toimenpiteistä ja tukitoimista, joita tarvitaan. Tarpeen mukaan perhetyöntekijä jatkaa työskentelyä perheen kanssa joko keskustellen päiväkodissa tai kotikäyntien puitteissa. Perheen luvalla perhetyöntekijä pitää päiväkotihenkilökunnan ajan tasalla niistä asioista, joista päiväkodissa on hyvä tietää. Mikäli perhetyöntekijän apua tarvitaan lapsen kanssa työskentelyyn esim. tunnetaitojen vahvistamisessa, sovitaan perheen kanssa palaverissa siitä. Perhetyöntekijä on koko ajan yhteistyössä myös vanhempien kanssa, jotta löydetään yhteiset toimintatavat, joita sitten myös kotona noudatetaan.

Mikäli perhe itse ilmaisee huolta arjessa jaksamisestaan tai lapsen kehitykseen liittyvistä asioista, voi päivähoitohenkilökunta ohjata perheen perhetyöntekijän

luo keskustelemaan. Perhe voi myös suoraan ottaa yhteyttä perhetyöntekijään. Huolien ei tarvitse olla suuria, voi tulla pohtimaan aivan yksittäistäkin perheen arkea hankaloittavaa asiaa. Perhetyöntekijän kanssa yhdessä etsitään pulmaan ratkaisua. Perhetyöntekijä voi tehdä myös kotikäyntejä perheen kotiin ja ohjata/neuvoa perhettä käytännössä. Mikäli huomataan, että perhetyöntekijän resurssit eivät riitä perheen auttamiseen, etsii perhetyöntekijä perheelle sopivan auttamistahon.

Kaavio 1 Ehdotus päivähoidon perhetyön toimintamalliksi.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustyön tarkoituksena oli kartoittaa päivähoitohenkilökunnan ajatuksia perhetyöntekijän työnkuvasta ja tarpeellisuudesta päivähoitossa. Päämääränä oli myös luoda ehdotus päivähoiton perhetyön toimintamalliksi Vaasassa. Tutkimusvastausten perusteella on selvää, että päivähoiton kentällä on tarve omalle perhetyöntekijälle. Perhetyöntekijä nähtiin tervetulleena yhteistyökumppanina ja etenkin henkilönä, joka työskentelee perheiden kanssa ja vapauttaa päivähoitohenkilökunnan resursseja heille omimpaan lapsen hoito-, kasvatus- ja opetustyöhön.

Tutkimuksessa nousi selkeästi kaksi aluetta, joissa perhetyöntekijää päivähoitossa vastaajien mielestä tarvitaan. Eniten tukea kaivattiin vanhempien kanssa tehtävään työhön, etenkin perheiden tukemiseen kriisitilanteissa. Katsottiin, että tähän ei tällä hetkellä riitä resursseja ja onko se myöskään lastentarhanopettajan tehtävä. Tähän työhön nähtiin perhetyöntekijän olevan oiva apu. Tuttu päiväkotitoiminta voisi toimia perheille matalan kynnyksen paikkana tulla keskustelemaan pulmistaan, eikä leimautumisen pelkoa olisi niin paljon kuin esimerkiksi perheneuvolaan menossa. Useasti jo keskustelu jonkun kanssa saattaa selkiyttää omaa tilannetta. Vastauksissa toivottiin perhetyöntekijän antavan konkreettista ohjausta ja neuvontaa kasvatuksellisissa ja arjen hallintaan liittyvissä asioissa. Oma havaintoni harjoittelujaksolta tukee tätä tulosta, havaitsin, että päivähoitossa on melko paljon perheitä, jotka tarvitsisivat ohjausta kasvatuksessa ja arjen hallinnassa. Pienellä ohjauksella pystyttäisiin helpottamaan monen perheen tilannetta. Tähän hyvänä välineenä yksilöllisen ohjauksen lisäksi olisivat vanhempien teemaryhmät, joissa vanhemmat voisivat perhetyöntekijän ohjauksessa jakaa ajatuksia ja saada tukea myös toisiltaan.

Toinen iso alue, joka nousi vastauksissa esille, oli henkilökunnan tarve konsultointiin. Oman ”perhetyöntekijä-harjoitteluni” aikana tämä tuli myös itselleni konkreettisesti esiin. Päiväkotihenkilökunnalla oli suuri tarve saada jakaa huoliaan jonkun ryhmän ulkopuolisen henkilön kanssa. Näin saadaan laajempaa näkemystä asiaan ja voidaan yhdessä miettiä toimintatapoja. He saattoivat kaivata myös

konkreettisia toimintavinkkejä ja uusia työkaluja työnsä tueksi. Suuntaavan harjoitteluni aikana havaitsin myös, että isossa päiväkodissa ei tiedon kulku toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Perhetyöntekijä, jolla oli mahdollisuus osallistua palavereihin ja joka tapaa ryhmien henkilökuntaa päivittäin, oli hyvä tiedon välittäjä.

Päivähoidon perustehtäväksi vastaajat näkivät hoidon, kasvatuksen ja opetuksen. Näin ajateltuna päivähoiton asiakkaaksi profiloituu lapsi, ei koko perhe. Näin oletettiin asian olevan. Ennakko-oletus oli kuitenkin, että perhetyöntekijää päivähoitoon vastustettaisiin enemmän siitä näkökulmasta, että päivähoiton asiakkaana pidetään lasta eikä koko perhettä. Kuitenkin 80 % vastaajista oli sitä mieltä, että perhetyöntekijä on tarpeellinen. Tämä johtunee siitä, että päivähoitohenkilökunta joutuu tänä päivänä usein selvittämään tilanteita ja ongelmia, jotka koskevat koko perhettä ja vanhemmuutta ja kokevat tässä riittämättömyyttä ja resurssien niukkuutta. Siksi he näkevät, että perheiden kanssa työtä tekevä perhetyöntekijä olisi tervetullut lisä päivähoiton henkilökuntaan. Vastauksissa toivottiin, että perhetyöntekijä pystyisi oikeasti olemaan helposti tavoitettavana tukena, eikä hänellä saisi olla liian suurta aluetta hoidettavanaan. Oma havaintoni harjoittelun aikana oli, että isossa päiväkodissa riittäisi töitä yhdelle perhetyöntekijälle kun hän on myös vahvasti mukana kaikille perheille suunnatussa ennaltaehkäisevässä työssä.

Oma perhetyöntekijä joka päiväkotiin tuskin on realistinen tavoite. Mutta olisi kuitenkin mietittävä, ettei perhetyöntekijästäkin tule sellainen, jonka apua ja tukea joutuu odottamaan viikkoja. Mikäli perhetyöntekijällä on liian iso asiakasmäärä hoidettavanaan, ei hän tule tutuksi perheille ja luottamuksen syntyminen on vaikeaa. Tätä ajatusta tukee oma havaintoni harjoittelun ajalta. Huomio, joka minua yllätti ja johon en ollut varautunut, oli vanhempien varovainen ja ehkä epäluuloisenkin suhtautuminen perhetyöntekijään. Omassa työssäni MLL:n työntekijänä ja perheiden kotona käyvänä olen saanut aivan toisenlaisen kuvan perheiden halusta kotikäynteihin ja siitä tarpeesta ja motivaatiosta, jolla he haluavat muutosta omaan arkeensa ja vanhemmuuteensa. Päiväkodissa suhtautuminen oli erilaista. Ymmärsin, että luottamuksen rakentaminen perheisiin kestää kauan ja lyhyen harjoittelujakson aikana sitä ei vielä syntynyt. Siksi varsinainen tukeminen kotikäyntien

muodossa ei onnistunut. Perheet olivat myös ymmällään siitä, että mikä ihme on perhetyöntekijä ja mitä sellainen päivähoitossa tekee.

Päivähoidon perhetyöntekijä tulee tarvitsemaan paljon tietoa, sillä työ on haastavaa ja monipuolista. Hän tarvitsee myös taidon etsiä perheille sopivia auttamisen keinoja. Vastaajien oli vaikea mieltää sopivaa koulutustaustaa päivähoitajan perhetyöntekijälle. Sosiaalityöntekijän koulutus sai kannatusta samoin sosionomin. Sosiaalityöntekijällä nähtiin olevan laajin tietous esim. perheen ongelmatilanteista ja niiden selvittämisestä samoin hänellä koettiin olevan paras verkosto. Saattaa olla, että vastaajat ajattelivat päivähoitajan perhetyön olevan samanlaista kuin lastensuojelun tukitoimien yhteydessä ja ajattelivat siksi sosiaalityöntekijän koulutuksen sopivan parhaiten.

Sosionomin koulutusta perusteltiin sillä, että hänellä on tietoa ja taitoa monelta eri osa-alueelta, hänellä katsottiin myös olevan kykyä/tietoa ohjata perhettä eteenpäin eri asiantuntijoille. Sosionomin koulutus antaa hyvät perusvalmiudet päivähoitajan perhetyöntekijäksi, mutta itse täydentäisin sitä vielä erillisillä perhetyön opinnoilla. Kun ajattelee päivähoitajan perhetyöntekijän toimintamallin koko työkenttää, myös ennaltaehkäisevää kaikille perheille suunnattua työtä, on sosionomin koulutus ehkä parempi kuin sosiaalityöntekijän. Kuitenkin oli koulutus pohja mikä tahansa, suuri merkitys on perhetyöhön sopivalla persoonalla.

Vaasan päivähoitossa on vastausten perusteella tilaus päivähoitajan perhetyöntekijöille. Nähtäväksi jää toteutuuko tämä koskaan näinä taloudellisesti niukkoina aikoina. Ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta perhetyöntekijä päivähoitossa olisi varmasti kannattava ”investointi”.

10 POHDINTA

Kiinnostus kartoittaa päivähoiton perhetyön tarpeellisuutta ja perhetyöntekijän työnkuvaa on ollut minulla jo pitkään. Kun mietin opinnäytetyön aihetta, nousi asia jälleen mieleeni. Kun myös Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgård näki aiheen mielenkiintoisena ja kartoittamisen arvoisena, oli aiheen valinta selvä (Gammelgård 2009). Samalla päätin kokeilla suuntaavan harjoitteluni aikana perhetyöntekijän roolia eräässä vaasalaisessa päiväkodissa.

Itse opinnäytetyön kirjoitusprosessi on ollut minulle todella haastavaa työn ohessa. Vaikeutena on ollut tarpeeksi pitkien yhtäjaksoisten kirjoitusmahdollisuuksien löytäminen ja välillä myös väsyminen koko opinnäytetyö-prosessiin. Minulle olisi ollut parempi vaihtoehto tehdä opinnäytetyö parityönä, tällöin olisi valmista syntynyt nopeammin, kun jonkun toisen valmistuminen olisi ollut minun ahkeruudestani kiinni. Positiivista on ollut oman näkemykseni syventyminen päivähoiton perhetyön tarpeellisuudesta ja etenkin ennaltaehkäisevän kaikille perheille suunnatun työn ja työmuotojen lisäämisen tärkeydestä.

Olen aloittanut työn kirjoittamisen jo vuonna 2009 ja tuolloin tein myös kyselytutkimuksen. Voidaan kuitenkin todeta, etteivät asiat ole perheiden ja lasten ongelmien suhteen päivähoitossa paljontaan muuttuneet, joten uskon että myös vuonna 2012 tulos olisi sama, vaasalaiseen päivähoitoon kaivataan perhetyöntekijöitä. Hyvä käytäntö, joka vaasalaisessa päivähoitossa tällä välin on voimistunut, on omahoitajuus ja omahoitajan kotikäynti lapsen perheeseen hoitosuhteen alussa. Tämä lisää mahdollisuuksia parempaan kasvatuskumppanuuteen ja antaisi myös perhetyöntekijälle oivan mahdollisuuden tutustua uuteen perheeseen kotikäynnillä omahoitajan parina.

Tässä työssä tutkittiin päivähoiton perhetyöntekijän tarpeellisuutta ja työnkuvaa päivähoitohenkilökunnan näkökulmasta. Vanhemmille suunnattu kysely jouduttiin rajaamaan pois, ettei opinnäytetyöstä tullut liian laajaa. Mielenkiintoinen jatkokutkimusaihe olisi kartoittaa päivähoitolaisten vanhempien mielipiteitä päivähoiton

perhetyöstä ja sen tarpeellisuudesta, minkälaisissa tilanteissa he olisivat valmiita palveluja käyttämään ja myös sitä minkälaista avointa kaikille perheille suunnattua toimintaa vanhemmat toivoisivat järjestettävän.

LÄHTEET

Ahonpää, T. & Paavola-Kinnunen, M. 1998. Sata vuotta lasten päivähoitoa Vaasassa : 1898-1998. Vaasa. Vaasan kaupungin sosiaalilautakunta.

Bardy, M. 2001. Huoli lapsuudesta ja vanhemmuudesta. Teoksessa Mikä lapsimme uhkaa? Suuntaviivoja 2000- luvun lapsipoliittiseen keskusteluun, 13-19. Raportteja 263. Toim. Bardy, M., Salmi M. & Heino, T. Helsinki. Stakes.

Davis, H. 2010. Miten tukea sairaan tai vammaisen lapsen vanhempia? 4.painos. Helsinki. Suomen sairaanhoitajaliitto ry.

Friman, T. 2003. Kasvatusvastuu kuuluu vanhempien mielestä kodille. Ammatillaiset tärkeitä kasvatuskumppaneita. Lastentarha. 4/2003, 56–57.

Gammelgård, L. 2009. Varhaiskasvatusjohtaja. Kasvatus- ja opetusvirasto. Haastattelu 20.2.2009.

Happo, I. 2008. Sosionomin (AMK) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä, 99–114. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Toim. Viinämäki, L. Kemi. Kemi– Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämistyölle. Työpapereita 9/2008. Helsinki. Stakes

Heino, T., Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Aiheita 14/2000. Stakes. Helsinki

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita 13. osin uudistettu painos. Helsinki. Tammi.

Hovi-Pulsa, R. 2008. Arkisuuntautunut perhetyö - Rajat ja mahdollisuudet. Teoksessa 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä, 115-123. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Toim. Viinämäki, L. Kemi. Kemi– Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Hänninen, S-L. & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Helsinki. Otava.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Vesterinen, M. & Virolainen, M. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki. Edita.

- Karinen S. 2002. Alvari- perhetyöntekijän roolikartta Teoksessa Mitä on Alvari-perhetyö, 83–102. Toim. Niemi H. Ensi ja turvakotien liiton julkaisu 32. Helsinki. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita 63. Helsinki. Stakes.
- Kaskela, M. & Kronqvist, E-L. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki. Stakes.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Raportteja 281. Helsinki. Stakes.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kiesiläinen, L. 2004. Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. 2. painos. Helsinki. Arator Oy.
- Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa, 73–104. Toim. Keskinen, S. & Virjonen, H. Helsinki. Tammi.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. PS- kustannus.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Acta Universitatis Lapponiensis. Rovaniemi. Lapin yliopisto.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 6.6.2012.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search\[type\]=pika&search\[pika\]=p%C3%A4iv%C3%A4hoito](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search[type]=pika&search[pika]=p%C3%A4iv%C3%A4hoito)
- Lyyra, V. & Salmela, A-R. 2004. Kasvuturve-projekti. Teoksessa Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa, 18–58. Toim. Keskinen, S. & Virjonen, H. Helsinki. Tammi.
- Mikkola, P & Nivalainen, K 2011. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa. Pedatieto Oy.
- Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa 2001. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden varhaiskasvatuksen perusteita, 35–63. Toim. Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren- Tiusanen, H. Helsinki. WSOY.
- Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönäjäsenyyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Soccan ja Heikki Waris –

instituutin julkaisusarja 2007. Viitattu 15.5.2009.
http://www.socca.fi/files/108/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf

Nyman, M. 2009. Tavoitteellista lastensuojelutyötä lapsiperheen arjessa- perhetyössä toimivien sosiaaliohjaajien käsityksiä osaamisestaan ja työstään. Teoksessa Sosionomilta eivät hommat lopu. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK-tutkinnoissa, 110–128. Toim. Viinamaki, L. Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 1/2009. Kemi. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja.

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Perhetyön tieto, 7–38. Toim. Vuori, J. & Nätkin, R. Tampere. Vastapaino.

Ojala, M. 1993. Varhaiskasvatuksen perusteita ja haasteita. 4. uudistettu painos. Helsinki. Kirjayhtymä Oy.

Petäjaniemi, T. & Pokki, S. 2010. Selvitys päivähoidon ja varhaiskasvatuksen asemasta valtionhallinnossa. STM, OPM. Viitattu 20.9.2012.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39502&name=DLFE-11013.pdf

Rantala Anja 2002 Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta. Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylän yliopisto Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitös. Viitattu 8.7.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/25455/9789513940447.pdf?sequence>

Reijonen, M. 2005. Mitä työtä se perhetyö oikein on? – ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot, 7–15. Toim. Reijonen, Mikko. Jyväskylä. PS-kustannus.

Reijonen, M 2012. Perhetyö. Viitattu 8.7.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>

Tast, E 2003. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Ammattikasvatuksen lisensiaattityö. Hämeenlinna. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.7.2012.
http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/Julkaisupalvelut/Kirjat/opetus_ohjaus_ja_osaaminen/Sosionomin_AMK_osaamisprofiili.pdf

Tuomi, J & Sarajärvi, A 2006. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. 1–4. painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusimäki, M. 2005a. Perhetyötäkö kaikki? Oulu Pohjoissuomen osaamiskeskus. Viitattu 9.8.2011. <http://www.sosiaalikalleg.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja>

Uusimäki, M. 2005b. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot, 17–42. Toim. Reijonen, M. Jyväskylä. PS-kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Oppaita 56. Helsinki. Stakes.

Vidén Sari 2007. Ammattilaisten neuvot vanhemmille. Teoksessa Perhetyön tieto, 106–127. Toim. Vuori, J. & Nätkin, R. Tampere. Vastapaino.

Vilén, M., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Seppänen, P, Seppänen S& Tapio, N. 2010. Perhe ja perhetyö. Teoksessa Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön, 24–25. Toim. Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N & Toivonen, R. Helsinki. Kirjapaja.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Silvén, T., Neuvonen, S.& Kurvinen, A. 2006, Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki. WSOY.

Vaasan kaupunki
Kasvatus- ja opetusvirasto
Vs. Varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgård

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Tutkimusluvan hakija
Helinko Hannele
Mäntymäentie 10A
65200 Vaasa
050- 5350194
hannele.helinko@mll.fi

Oppilaitos
Vaasan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystalo

Tutkimuksen ohjaaja oppilaitoksessa
Hans Frantz
yliopettaja/överlärare
sosiaali- ja terveyshallinto
social- och hälsovårdsadministration
050- 323 8976

Tutkimus

Haen lupaa suorittaa sosionomiopintoihini liittyvän opinnäytetyön, "Perhetyöntekijä päivähoitossa", kyselytutkimuksen [REDACTED] - päivähoitoalueen päiväkotien henkilökunnalle sekä varahoitokoti [REDACTED] henkilökunnalle ja [REDACTED] perhepäivähoitajille. Kyselytutkimuksessa kartoitetaan henkilökunnan mielipiteitä perhetyöntekijän tarpeellisuudesta ja työnkuvasta päivähoitossa.

Lisäksi haen lupaa kartoittaa kyselytutkimuksella [REDACTED] päiväkodissa hoidossa olevien lasten vanhempien (otos n. 40kpl) mielipiteitä perhetyöntekijän tarpeellisuudesta päivähoitossa.

Sitoudun noudattamaan salassapitovelvollisuutta ja käsittelemään tutkimuksen tulokset niin, ettei niistä voida yksittäisiä henkilöjä tunnistaa.

Vaasassa 19.5.2009

Hannele Helinko

Vaasan kaupunki – Vasa stad

Kasvatus- ja opetusvirasto

Verket för fostran och utbildning

Varhaiskasvatusosasto/Avdelningen för småbarnsfostran

Viranhaltija- Tjänsteinnehavare

Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Päätös - Beslut

26.5.2009

Pykälä - Paragraf

118/2009

Dno - Dnr

Esittelijä - Föredragande

lg

Asia - Ärende

Tutkimuslupa/Hannele Helinko

Esitys - Förslag

Sosionomiksi opiskeleva Hannele Helinko anoo tutkimuslupaa opinnäytetyöhön "Perhetyöntekijä päivähoidossa" liittyvän kyselytutkimuksen tekemiseksi.

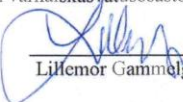
Kyselytutkimus suunnattaisiin [REDACTED] -alueen päiväkotien, perhepäivähoiton varakoti [REDACTED] henkilökunnalle sekä [REDACTED] alueen perhepäivähoitajille. Tutkimuksella on tarkoitus kartoittaa henkilökunnan mielipiteitä perhetyöntekijän tarpeellisuudesta ja työnkuvasta päivähoitossa.

Lisäksi hän anoo lupaa kyselytutkimukseen [REDACTED] päiväkodissa olevien lasten vanhemmille (otos n. 40) tarkoituksena kartoittaa vanhempien mielipiteitä perhetyöntekijän tarpeellisuudesta päivähoitossa.

Tutkimuslupa-anomus liitteenä.

Päätös - Beslut

Hyväksyn edellyttäen, että tutkimuksen aikana noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että valmis opinnäytetyö luovutetaan varhaiskasvatusosastolle.

Allekirjoitus - Underskrift
Lillemor Gammelgård, vs. varhaiskasvatusjohtaja

Tiedoksianto - För kännedom Vapeopla, H Helinko, [REDACTED] pph-ohjaaja [REDACTED]

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av

Lillemor Gammelgård, vs. varhaiskasvatusjohtaja, 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker _____

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa

päätökseen tiedoksisaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delfärendet av beslutet framställa ett skriftligt

rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta

PL 2, Vaasanpuistikko 16

65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning

PB 2, Vasaesplanaden 16

65100 VASA

Hei,

Olen sosionomiopiskelija Hannele Helinko Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teen kyselytutkimuksen XXXXXXXXXX päivähoitoalueen henkilökunnalle kartoittaakseni teidän ajatuksianne siitä mitä perhetyöntekijän toimenkuva voisi päivähoitossa pitää sisällään. Kyselytutkimus on osa tulevaa opinnäytetyötäni: Perhetyöntekijä päivähoitossa. Opinnäytetyöni teen kasvatus- ja opetusvirastolle, joten kyselytutkimuksen yhteenveto tulee myös heidän käyttöönsä.

Toivon, että vastaisit **11.9.2009** mennessä, jolloin tulen noutamaan vastauksia. Vastaamisesi on tärkeää, jotta saisimme mahdollisimman monipuolisen perhetyöntekijän työnkuvauksen. Tarvittaessa voit jatkaa vastaustasi paperin kääntöpuolelle. Mikäli sinulle tulee mieleen muita ajatuksia perhetyöntekijään liittyen, voit kirjata niitä myös paperin kääntöpuolelle. Lomakkeen voit jättää mukana seuraavassa kirjekuoressa sosiaalitalan pöydällä olevaan kirjekuoreen.

Luvan kyselyn suorittamiseen olen saanut vt. varhaiskasvatusjohtaja Lillemor Gammelgårdilta.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niin ettei yhteenvedosta pysty yksittäisiä henkilöitä/vastauksia tunnistamaan.

Kiitos vastauksestasi.

Hannele Helinko

Mikäli haluat ottaa yhteyttä, minut tavoittaa numerosta 050-5350194

Vaasan ammattikorkeakoulussa opinnäytetyötäni ohjaa:

Hans Frantz
yliopettaja/överlärare
sosiaali- ja terveyshallinto
social- och hälsovårdsadministration
050-323 8976

Ympyröi itsellesi sopivin vaihtoehto

1. Olen

1. Lastentarhanopettaja
2. Lastenhoitaja
3. Lähihoitaja
4. Sosionomi
5. Perhepäivähoitaja
6. muu, mikä _____

2. Työkokemusta lasten parissa minulla on

1. 0- 5 vuotta
2. 6- 10 vuotta
3. 11- 15 vuotta
4. 15- 20 vuotta
5. 21- 25 vuotta
6. yli 25 vuotta

3. Mikä/mitkä on/ovat mielestäsi päivähoidon perustehtävä/tehtävät?

4. Mitä kasvatuskumppanuus päivähoitossa mielestäsi tarkoittaa?

Mitä asioita siihen kuuluu?

5. Minkälaisia pulmia/ ongelmia kohtaat tänä päivänä työssäsi?

6. Keiden kanssa teet tällä hetkellä yhteistyötä lapsen/perheen auttamiseksi ja minkä kouluarvosanan (4-10) antaisit yhteistyön toimivuudesta?

_____ arvosana _____

_____ arvosana _____

_____ arvosana _____

_____ arvosana _____

**7. Onko oma perhetyöntekijä mielestäsi tarpeellinen päivähoitos-
sa?**

1. Kyllä
2. EI
3. En osaa sanoa

Perustele

miksi _____

**8. Minkälainen olisi perhetyöntekijän työnkuva päivähoitossa?
Mitä hän tekisi, suhteessa lapsiin, vanhempiin, työntekijöihin?**

9. Mikä olisi mielestäsi sopiva koulutus pohja perhetyöntekijälle?

1. Lastentarhanopettaja miksi _____
2. Lähihoitaja miksi _____
3. Sosionomi miksi _____
4. Terveystenhoitaja miksi _____
5. Sosiaalityöntekijä miksi _____
6. Jokin muu mikä _____
miksi _____

10. Onko perhetyöntekijä nimikkeenä hyvä päivähoitoon?

1. Kyllä
2. EI

Ellei, niin mikä olisi mielestäsi parempi? _____

Sydämellinen kiitos vastauksestasi!

Päivähoidon perhetyöntekijän työnkuva vastaajien ajatusten pohjalta

